

Ο βομβιστής του Παρθενώνα

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Περίκλειστος κόσμος, μυθιστόρημα, 2003

Σουννάτα, μυθιστόρημα, ²2004

Φανταστικό μουσείο, πεζογράφημα, 2005

Το γλωσσικό κουτί (Όψεις της δουλειάς του συγγραφέα), δοκίμιο, 2006

Η λονδρέζικη μέρα της Λώρας Τζάκσον, μυθιστόρημα, 2008

(Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών)

Ο βομβιστής του Παρθενώνα, νουβέλα, ²2010

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

Νουβέλα

——
ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

© Copyright Χρήστος Χρυσόπουλος – Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε., Αθήνα 2010

Έτος 1ης έκδοσης: 2010

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

☎ 210-330.12.08 – 210-330.13.27 FAX: 210-384.24.31

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-5415-6

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ
ΧΑΡΤΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ

1. Ένας πιθανός μονόλογος του δράστη Χ.Κ.	13
2. Μαρτυρίες της ίδιας ημέρας	32
3. Η Είδηση	38
4. Ευρήματα	44
5. Περί της προκήρυξης του Γιώργου Β. Μακρή	48
6. Σύντομη εξομολόγηση ενός φύλακα	56
7. Κατάσταση προσώπων στα οποία αναφέρθηκε ο δράστης Χ.Κ. κατά τη διάρκεια της ανάκρισης	65
8. Αντικειμενικά πειστήρια	66
9. Η ευρεθείσα φωτογραφία	68
10. «... διάφανη, σαν γιαπωνέζικο ρυζόχαρτο»	69
11. Καταδίκη και ποινή	71
Επιμύθιο	83

Στην Ντέμα
Στην μητέρα μου

*Είμαστε εμείς οι ονειροπαρμένοι τρελοί της γης
με τη φλογισμένη καρδιά και τα έξαλλα μάτια.
Είμαστε οι αλύτρωτοι στοχαστές και οι τραγικοί
ερωτευμένοι.*

*Χίλιοι ήλιοι κυλούνε μες στο αίμα μας
κι ολούθε μας κνηγιά το όραμα του απείρου.
Η φόρμα δεν μπορεί να μας δαμάσει.
Εμείς ερωτευτήκαμε την ουσία τού είναι μας
και σ' όλους μας τους έρωτες αυτήν αγαπούμε.
Είμαστε οι μεγάλοι ενθουσιασμένοι κι οι μεγάλοι
αρηγτές.*

*Κλείνουμε μέσα μας τον κόσμο όλο και δεν είμαστε
τίποτα απ' αυτόν τον κόσμο.
Οι μέρες μας είναι μια πυρκαγιά κι οι νύχτες μας
ένα πέλαγο.*

Γύρω μας αντηχεί το γέλιο των ανθρώπων.

Είμαστε οι προάγγελοι του χάους.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

«Εμείς οι λίγιοι»

(1950)¹

[1]

Ένας πιθανός μονόλογος του δράστη Χ.Κ.

Ακούγονται μόνο θόρυβοι από τη διενθέτηση των επίπλων. Καρέκλες που σύρονται. Βήματα. Το πάτημα διαφόρων κουμπιών μιας ηλεκτρονικής συσκευής. Τέλος, η βαριά ανάσα κάποιου κοντά στο μικρόφωνο. Παύση μερικών δευτερολέπτων. Απόλυτη σιωπή.

Όταν ξεκίνησα, δεν είχα ιδέα για το πώς έπρεπε να προχωρήσω. Δεν είχα σχέδιο. Δεν είχα κάποιο ιδανικό. Η αφετηρία ήταν ένα παρορμητικό κύμα που έτυχε να με σπρώξει προς τα εκεί. Θα μπορούσε κάλλιστα να με είχε πετάξει οπουδήποτε.

Δεν υπήρξε πρώτη μέρα. Δεν υπήρξε συγκεκριμένη αρχή. Δεν αναγνωρίζω κάποιου είδους έμπνευση, ούτε ακολουθήσα κάποια εμπρόθετη επιδίωξη. Το πρώτο πράγμα που σκέφτηκα, ή μάλλον όχι, το πρώτο πράγμα που φαντάστηκα ξεκάθαρα, ζωντανά, ήταν οι συνέπειες. Μόνο αυτές.

Ο αντίκτυπος στις πρώτες σελίδες των εφημερίδων, στις πρώτες λέξεις των εκφωνητών, στις πρώτες εικόνες των δελτίων. Οι συνέπειες... Η πράξη που αιωρείται πάνω από την πόλη, σταλμένη με ωστικά κύματα πάνω από τις γειτονιές και τις λεωφόρους. Αναρτημένη στην οροφή της πόλης. Καρφωμένη στα σύννεφα. Η πράξη που έγινε είδηση. Η πράξη στο στόμα όλων. Η πράξη που βρίσκεται κάθε στιγμή παντού. Η πράξη που έγινε κτήμα μας. Η ηδονή που προσφέρεται από την κρυφή αναγνώρισή της.

Αυτό ήταν το πρώτο βήμα. Τώρα μπορώ να το πω με σιγουριά. Το πρώτο πράγμα που με μάγεψε ήταν το ότι όλοι θα μιλούσαν γι' αυτήν, όλοι θα τη γνώριζαν, όλοι θα ξαφνιάζονταν, μα μόνο εγώ θα μπορούσα να την απολαύσω. Μόνο εγώ θα την περιμένα, και κάθε φορά που κάποιος θα μιλούσε γι' αυτήν, κάθε φορά που εγώ ο ίδιος θα διάβαζα την εξιστόρησή της, κάθε μικρή λεπτομέρεια, όλα θα γίνονταν συστατικό της πιο γλυκιάς επιβεβαίωσης. Αυτή η πράξη θα μου ανήκε ολοκληρωτικά.

Στην πόλη μας είναι δύσκολο να σου ανήκει κάτι απόλυτα. Οι επιτυχίες σου μοιράζονται ανάμεσα σ' εσένα και σ' εκείνους που τις οικειοποιούνται. Οι αποτυχίες δεν αποτελούν αντικείμενο ιδιοκτησίας γιατί σπανίως γίνονται πλέον ανεκτές. Δεν απομένει λοιπόν τίποτα που να σου ανήκει αδιαμέριστα. Εκτός ίσως από μια τελευταία αυταπάτη: η πράξη κατά συνείδηση.

Φοβόμουν πολύ να μην παρεξηγηθώ. Αυτό με έκανε να

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

δειλιάσω πολλές φορές και να την αναβάλλω. Δεν ήθελα να στιγματιστώ ως ένας ακόμα τερατόμορφος εγκληματίας. Ένας γοητευτικός παρανοϊκός. Ένας παράφρων. Ένα βολικό στερεότυπο.

Η πόλη μας έχει ένα και μόνο μνημείο. Ένα μοναδικό σημάδι που –γι’ αυτόν τον λόγο– εξυπηρετεί κάθε λογής σκοπούς. Δεν υπάρχουν άλλα αναγνωρίσιμα σημεία τριγύρω και αν έλειπε αυτό το μοναδικό πειστήριο καταγωγής, που όλοι πιστεύουμε ότι μας ανήκει δικαιωματικά, τότε θα αισθανόμασταν πως ζούμε σ’ έναν κόσμο ξένο. Τεχνητό. Σ’ ένα επιτραπέζιο παιχνίδι ίσως ή στον βυθό ενός ενυδρείου.

Τα φώτα στην πόλη μας είναι χρωματιστά. Κίτρινα ή πορτοκαλιά. Η πόλη μας είναι αργή, άλλες φορές ανυπόμονη σαν εμάς τους ίδιους. Άλλες φορές ξέρει προς τα πού πηγαίνει, άλλες φορές τρεκλίζει άσκοπα. Η πόλη μας είμαστε εμείς οι ίδιοι. Όπου πάμε την κουβαλάμε στις τσέπες μας. Κι όταν τύχει να κουραστούμε, την ακουμπάμε στο χώμα, όπου βρεθούμε, και μπαίνουμε μέσα της. Κουκουλωνόμαστε και ζούμε κλεισμένοι στα σπλάχνα της. Σε αυτήν τη ζεστή και άνυδρη πόλη σιγοτραγουδάμε στους εαυτούς μας τα ίδια τραγούδια. Ξανά και ξανά.

Είναι πολύ σημαντικό να έχεις ξεκάθαρα κίνητρα. Δεν σκόπευα να κάνω κακό. Δεν σκόπευα να κάνω κακό. Δεν ήθελα να καταστρέψω. Δεν ήταν πρόθεσή μου να καταστρέψω. Δεν υπάρχουν εύλογες εξηγήσεις εδώ. Υπάρχει μόνο η ψευδαίσθηση της αυτενέργειας, μόνο η δράση έχει

σημασία. Δεν εκπροσωπώ τίποτα. Απλώς μου ανήκει. Μόνο αυτό. Η πράξη αυτή μου ανήκει.

Μοιάζει να διστάζει για λίγο και ο ειρμός του διακόπτεται. Αρχίζει να σκέφτεται φωναχτά σαν να μιλά στον εαυτό του.

Στην πόλη μας ο καθένας έχει τα δικά του μονοπάτια – ή μήπως θα έπρεπε να πω το δικό του μονοπάτι; Διασχίζω τα πεζοδρόμια από το ίδιο σημείο κάθε φορά. Ανεβοκατεβαίνω τα σκαλοπάτια. Δεκατρία για κάθε όροφο. Τέσσερα του πεζοδρομίου. Δύο κάθε φορά για το λεωφορείο. Δύο ακόμα για να κατεβείς. Τέσσερα στο απέναντι πεζοδρόμιο, είκοσι για την πόρτα. Τα πάντα εδώ μοιάζουν να απέχουν μια δρασκελιά. Η μία γειτονιά δίνει το χέρι στην άλλη, δημιουργώντας μια αδιάλειπτη αστική αλυσίδα. Το ένα σπίτι μοιάζει να ακουμπά στο άλλο. Ο ένας δρόμος δίνει τη σκυτάλη στον επόμενο και μόνο το όνομα αλλάζει. Δεν είναι πολύ ιδιαίτερη αυτή η συνέχεια. Δεν με ξαφνιάζει. Δεν συμβαίνει μόνο εδώ αυτό. Μόνο που εδώ όλα απέχουν μια ανάσα. Έτσι λοιπόν όποιος ζει εδώ έχει την εντύπωση ότι μπορεί να δει όλη την πόλη σε έναν μόνο περίπατο. Και ο ορίζοντας χάνεται τόσο συχνά ανάμεσα στα κτίσματα, έτσι που να πιστεύεις ότι αρκεί να βγεις από την πόρτα και, όπως κάνεις έναν κύκλο στο τετράγωνο, με την ίδια ευκολία μπορείς να γυρίσεις κάθε γωνιά αυτού του μικρού κόσμου.

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

Δεν είναι όμως μόνο η γεωμετρία που μετριέται με το μήκος ενός βήματος. Είναι κι ο χρόνος, που μοιάζει να γεφυρώνεται το ίδιο εύκολα, με έναν μόνο διασκελισμό. Δεν είναι πολύ ιδιαίτερη αυτή η αίσθηση. Δεν με ξαφνιάζει. Δεν συμβαίνει μόνο εδώ αυτό. Μόνο να μην ήταν αυτός ο ανελέητος ήλιος. Η σκόνη που σε κυκλώνει τόσο πυκνή, ώστε νομίζεις ότι μπορείς να την κρατήσεις στα χέρια. Να μην ήταν η ζέστη... που κάνει τόσο δύσκολη αυτήν τη μια δρασκελιά. Όλα εδώ σε φυλακίζουν στο φως.

Συνεχίζει αργά, σαν να προσπαθεί να θυμηθεί κάτι από το παρελθόν.

Όλα άρχισαν από μια διαπίστωση: το σημάδι της πόλης μας είναι σηκωμένο στο ψηλότερο σημείο. Είναι ορθωμένο στο κέντρο και το φωτίζουμε, ώστε να μην χάνεται από το βλέμμα μας ούτε για μια στιγμή. Το σημάδι της πόλης είναι γένους αρσενικού. Έχει όνομα, αλλά εμείς το έχουμε αποπροσωποποιήσει. Κι έτσι λέμε «κοίτα Τον», ή «Τον είδα», ή ακόμα «δίπλα Του» ή «στη σκιά Του», και ούτω καθεξής.

Από μικρό παιδί τον έβλεπα να διαφεντεύει από εκεί πάνω. Και άκουγα από όλους πόσο εξαίσιος είναι, πόσο ελαφρύς και αρμονικός. Πόσο αριστοτεχνικά ταιριασμένος με το τοπίο και υψωμένος σε μέτρα ανθρώπινα. Όλοι λένε πως είναι αριστούργημα. Συμβολίζει ό,τι πιο υψηλό και ό-

μορφο. Ποιος τον έφτιαξε; Δεν έχει σημασία πια, αρκεί που υπάρχει. Οι κτήτορες δεν απολαμβάνουν τιμές ανάμεσά μας. Στην πόλη αυτή δεν μας ανήκει τίποτα, δεν υπάρχουν ιδιοκτησίες εδώ. Δεν μας ανήκει ούτε καν η περηφάνια για εκείνον. Τη δανειζόμαστε.

Ανέβηκα πολλές φορές να τον δω από κοντά, να τον μελετήσω. Είναι κάτι που δεν συνηθίζουμε. Όταν ανεβαίνουμε κοντά του, τον κοιτάμε φευγαλέα και μετά στρέφουμε το βλέμμα στην πόλη που απλώνεται στους πρόποδες και γκρινιάζουμε, γιατί δεν είναι αντάξιά του κι εμείς δεν θα καταφέρουμε ποτέ, όσο κι αν προσπαθήσουμε, να αξίζουμε ένα τέτοιο αριστούργημα.

Ανέβηκα πολλές φορές τα σκαλιά που οδηγούν κοντά του. Υποκρινόμουν πως δεν είχα ακούσει τίποτα γι' αυτόν, ξεχνούσα όλα τα εγκώμια που έχουν πλεχτεί γύρω του και τον δοκίμαζα. Έλεγα: «Να, εδώ είμαι. Κατάκτησέ με. Είμαστε μόνοι εδώ. Κατάκλυσέ με με τη γοητεία σου». Δεν τα κατάφερε. Τον είδα ξανά και ξανά. Με όλους τους καιρούς, όλες τις ώρες. Είδα τον ήλιο να ξεπροβάλλει από μέσα του. Τον είδα σκυθρωπό, πασπαλισμένο με σύννεφα. Φωτισμένο από τους προβολείς που τροφοδοτούν την αύρα του με πορτοκαλί φως. Του έδωσα όσες ευκαιρίες ζήτησε. Κι όμως, απέτυχε.

Συμβαίνει με αυτόν ό,τι συμβαίνει πολλές φορές με τις προσφιλείς μας εξιδανικεύσεις. Ακούς συνέχεια γύρω σου πόσο τέλειος είναι, όλοι τονίζουν πως δεν υπάρχει ψεγάδι επάνω του, όλοι τον λατρεύουν. Εσύ δεν καταλαβαίνεις. Ζη-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

τάς να σου εξηγήσουν και εκείνοι επαναλαμβάνουν τα ίδια βαρύγδουπα επίθετα. Δεν υπάρχει αμφιβολία. Στο τέλος το πιστεύεις και εσύ. Ακόμα κι αν έχεις ενδοιασμούς, αργά ή γρήγορα θα συναινέσεις. Γιατί είναι δύσκολο να διαφωνείς εκεί όπου όλοι συμφωνούν, και αν όλοι υποδεικνύουν εμφατικά πως είναι άριστος, στο τέλος συμφωνείς, γιατί δεν αντέχεις να σε κατατάσσουν στους αδαείς, στους ανόητους ή στους αντιδραστικούς. Έτσι λοιπόν αρχίζεις κι εσύ το παραμύθι, και τελικά όχι μόνο το πιστεύεις, μα γίνεσαι υπερασπιστής του μύθου του. Σαν εμάς όλους.

Αρκεί μια προσεχτική ματιά στην πόλη μας. Τα σπίτια, οι γειτονιές, εμείς οι ίδιοι. Η φτυσιά μας στο δρόμο. Η αποφορά ενός ιδρωμένου κορμιού. Η βρισιά. Ο στεγνός αέρας. Η πόλη. Η επικράτειά μας: τα λίγα τετραγωνικά μέτρα του καθενός.

Κάποιοι τον αγαπούν γιατί είναι απλός, ελαφρύς, καθαίριος, απέριττος. Πού είναι η απλότητα, η ελαφράδα, η καθαρότητα, η ευγένεια στη ζωή τους, στους ίδιους; Αν η ομορφιά δεν είναι αξία που σέβονται, πώς μπορούν να τον αγαπήσουν επειδή είναι όμορφος; Γιατί δεν αποζητούν την ομορφιά στον εαυτό τους, στους γύρω τους; Γιατί δεν μπορούν να καταλάβουν την ομορφιά; Γιατί δεν τους ενδιαφέρει και δεν τους αγγίζει;

Η ομορφιά στην πόλη μας έχει από καιρό χαθεί κάτω από τα πορτοκαλιά φανάρια που φωτίζουν συνεχώς τους δρόμους. Η ομορφιά είναι εκζήτηση και κολακεία. Η ομορ-

φιά απουσιάζει. Είναι ξεχασμένη αρετή. Στην πόλη μας δεν υπάρχει υπερηφάνεια. Ζούμε όλοι με δανεισμένο μεγαλείο.

Πολλοί συμφωνούν, μα είναι δειλοί. Δεν το ομολογούν. Ξεκίνησα λοιπόν από αυτό: δεν είναι τόσο τέλειος όσο νομίζουν. Και τότε κατάλαβα πως δεν μου απέμενε τίποτα, γιατί ακόμα και τα λίγα δανεικά τα είχα επιστρέψει.

Σταματά στιγμιαία και συνεχίζει.

Μολονότι η πόλη μας δεν έχει σαφή όρια, τα πάντα εδώ ακολουθούν μια αυστηρή διάταξη, όχι τόσο του χώρου, αλλά του χρόνου. Είναι μια σαφής, διχαστική ζωή: εδώ-εκεί, μπρος-πίσω, δεξιά-αριστερά, Ανατολή-Δύση, πριν-μετά. Ζευγάρια που ορίζονται κάθε φορά από ένα αδιαμφισβήτητο κάθετο όριο. Μια ρήξη που τεμαχίζει την πόλη σαν μαχαιριά. Κάποιες φορές είναι ένα εμπόδιο που σταματά τη συνέχεια του τοπίου: εδώ-εκεί. Άλλες φορές είναι η έκπληξη μιας απροσδόκητης αλλαγής: πριν-μετά. Για κάποιους είναι η αβάσταχτη σκληρότητα ενός ιστορικού προηγούμενου: τότε-τώρα.

Κάθε φορά λοιπόν καλείσαι να επιλέξεις πλευρά. Μόνο που ετούτη η εντύπωση είναι και αυτή δύο φορές απατηλή. Από τη μια μεριά, η γεωγραφία μοιάζει να αψηφά τους κανόνες: ένα πεζοδρόμιο που χωρίζεται στη μέση, άδειες πλατείες που ορίζονται αποκλειστικά από την κενότητα του χώρου, δρόμοι που συνεχώς μετονομάζονται, ενώ κά-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

ποιοι άλλοι διατηρούν την παρωχημένη πλέον ιστορική ονομασία τους που μοιάζει με νοσταλγική ανάμνηση. Μια διαρκής αίσθηση εργοταξίου: ανασκαμμένες λεωφόροι, κτήρια που αλλάζουν χρήση και άλλα που δεν μπορείς να φανταστείς ποιον σκοτεινό σκοπό εξυπηρέτησαν κάποτε. Κάτοπιν είναι και μια άλλη, μια δεύτερη υποψία που κυκλώνει όσους περπατούν στους δρόμους. Όλα εδώ είναι περασμένα, αλλά την ίδια στιγμή παρόντα. Η Ιστορία εδώ έχει τη μορφή μιας τριπλής άρνησης. Μιας αμεριμνησίας την οποία η πόλη η ίδια μοιάζει να επαναλαμβάνει ξανά και ξανά: δεν το θυμάμαι – δεν με αφορά – δεν το γνωρίζω.

Διστάζει για μια στιγμή και συνεχίζει, αυτή τη φορά σαν να διαβάζει κάποιο κείμενο.

Γύρισα και πάλι να τον κοιτάξω. Ήταν όπως και πριν. Τα πορτοκαλιά φώτα τον έλουζαν όπως πάντα. Η διαπίστωση αυτή έκανε την ανησυχία μου ακόμα εντονότερη, γιατί φάνέρωσε μια αδικία, μια παραδοξότητα. Διαφεντεύει. Ήταν ισχυρότερος αντίπαλος απ' ό,τι είχα υπολογίσει. Δεν σωριάστηκε μέσα μου με το πρώτο χτύπημα. Πόσο αφελής ήμουν όταν νόμιζα πως στέκει εκεί πάνω, στην κορυφή της πόλης, απλώς υπερτιμημένος. Όχι. Αλλού βρισκόταν η δύναμή του. Διαφορετική ήταν η εξουσία του. Ανέβηκα λοιπόν στο βάθρο του άλλη μια φορά. Στάθηκα απέναντί του για λίγο και μετά κάθισα πάνω σε μία από τις πέτρες και τον κοίταξα άφοβα.

Αυτήν τη φορά έμοιαζε απογυμνωμένος, απροστάτευτος. Μπαλωμένος από κάθε μεριά. Υποβασταζόμενος μέσα σε νάρθηκα από λογής μεταλλικά δοκάρια και ξύλα. Με δεκανίκια να τον κρατάνε ορθό. Του έλειπαν ολόκληρα κομμάτια. Αδυνατισμένος, κυρτός, οστέινος. Τον συντηρούμε αδιαλείπτως. Οι τεχνίτες δεν φεύγουν στιγμή από πάνω του. Εξεταστικά μάτια τον προσέχουν διαρκώς. Δεν θα τον αφήσουμε να καταστραφεί.

Έφυγα απορημένος και επέστρεψα την επομένη για να αναμετρηθώ μαζί του. Το είχα βάλει πείσμα. Γιατί αυτό που καταλαβαίνεις ευκολότερα μπορείς να το πολεμήσεις. Ενώ ό,τι μοιάζει μυστηριώδες δύσκολα μαντεύεις σε ποιο σημείο είναι ευάλωτο.

Έστεκε και πάλι απέναντί μου και το ένιωθα πως είχε εξουσία. Το έβλεπα στο πώς τον πλησιάζαμε – ακόμη κι εγώ. Προσεχτικά, αργά, με κατάνυξη. Θαρρείς σαν προσκύνημα. Τον κύκλωναν με τις κάμερες και τον φωτογράφιζαν με τη χαρά πως αιχμαλωτίζουν την αύρα κάποιου αδάμαστου μεγαλείου. Του αναγνώριζαν κάποια μυστηριώδη δύναμη. Και πράγματι, την είχε. Θα είμαι ειλικρινής. Είχε εξουσία.

Εκείνη την ημέρα έφυγα πάλι άπραγος. Πλημμυρισμένος από την όψη του. Κατέβαινα τα σκαλιά αφήνοντάς τον πίσω μου και τα φώτα της πόλης έμοιαζαν σχεδόν γοητευτικά. Ένιωθα την παρουσία του να βαραίνει στις πλάτες μου και οι πορτοκαλιοί προβολείς του ήταν τόσο ισχυροί, που χρύσιζαν τις στέγες των σπιτιών τριγύρω. Τότε ξαφ-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

νικά μου αποκαλύφθηκε. Τον είδα τυπωμένο στο στήθος της μπλούζας ενός μικρού παιδιού. Πιο κάτω, το όνομά του αναρτημένο σε έναν δρόμο. Στην επωνυμία κάποιου γυάλινου κτηρίου. Ένας αναπτήρας με το όνομά του γραμμένο με λατινικά στοιχεία. Η εικόνα του σε ένα τσαλακωμένο χαρτί πεταμένο στον δρόμο. Βρισκόταν παντού. Δεν μας ανήκει τίποτα κι έτσι τον έχουμε προσκολλήσει στα πάντα.

Η πόλη μας είναι φτωχή κι εμείς είμαστε άνθρωποι περριέργοι. Θέλουμε να είμαστε μόνοι. Η χώρα μας μοιάζει κυκλωμένη από παραμορφωτικούς καθρέφτες. Όπου κι αν κοιτάζουμε, αντικρίζουμε τους παράξενους εαυτούς μας. Παραμένουμε έτσι εδώ και χρόνια. Άκληροι από επιλογή. Και τον έχουμε για σύμβολο. Λέω πως θέλω να κατανοήσω με ποιον τρόπο λειτουργεί. Και ο συμβολισμός του είναι πάντοτε διττός. Λειτουργεί πάντοτε διαμέσου της αντίθεσης. Όχι μόνο ανάμεσα στο ιδιωτικό και στο δημόσιο, αλλά και ανάμεσα στην πόλη και στους κατοίκους της, στην εξαίρεση και στον κανόνα, στο άρχειν και στο κυβερνάν.

Σίγουρος πως τώρα πια ήξερα, ανέβηκα πάλι τα γυαλισμένα από την τριβή των βημάτων σκαλοπάτια. Στάθηκα απέναντί του αμίλητος. Αυτήν τη φορά έστεκε μπροστά μου έμπυρος, τυλιγμένος από την πορτοκαλιά άχλη των προβολών. Είχε για σύμμαχο τη γενική ομοφωνία: «Σιωπή! Αυτός μας αντιπροσωπεύει! Αφήστε τον».

«Ψέματα!» φώναξα. «Ψέματα! Ποιος είναι αυτός που θέλετε να υιοθετήσετε; Τον γνωρίζετε; Ξέρετε ποιος είναι;»

Ό,τι δεν γνωρίζουμε μας τρομάζει. Οχυρωνόμαστε πίσω από την οικειότητα και λουφάζουμε. Αγκαλιάζουμε τρυφερά όποιον μας μοιάζει και κοιτάμε με βλοσυρότητα όποιον διαφέρει. Και όσο οι άλλοι παραμένουν μακριά μας, συνεχίζουμε απλώς να κοιτάμε με βλοσυρότητα εν κρυπτώ. Πάντα εν κρυπτώ, διακριτικά, εμείς δεν είμαστε βάρβαροι... Πάντα εν κρυπτώ, μα κρατώντας σφιγμένη τη γροθιά στην τσέπη.

Στην πόλη αυτή κατοικούμε μόνοι ανάμεσά μας, γιατί έχουμε από καιρό καταφέρει να τρομάξουμε όλους τους ξένους. Τους επισκέπτες δεν τους έχουμε πλέον ανάγκη, και όποιος έρχεται από μακριά μένει ξεκομμένος από εμάς. Κι έτσι, ακόμα και όταν δυστυχούμε, δεν έχουμε ανάγκη κανέναν άλλον παρά μόνο τον εαυτό μας. Αποφεύγουμε τους ανθρώπους και δεν θέλουμε να ακούσουμε για καινούργια πράγματα. Δεν χρειαζόμαστε τίποτα περισσότερο από ό,τι έχουμε. Ξέρουμε τι μας είναι αναγκαίο και αποκηρύσσουμε τους νεωτερισμούς. Αν κάποιος θελήσει να διαχωρίσει τον εαυτό του από τους υπόλοιπους, δεν γίνεται ανεκτός – η πόλη μας δεν συγχωρεί τέτοιου είδους πρωτοβουλίες. Θα χλευαστεί. Θα απογυμνωθεί και κατόπιν θα ενδυθεί και πάλι την παλιά του φορεσιά.

Ο καθένας μας εδώ έχει τη θέση που του αρμόζει. Και η ζωή μας είναι οτιδήποτε κάνουμε σε δημόσιο χώρο. Τις περισσότερες φορές είναι κάτι ασυναίσθητο και πειθαρχημένο: στεκόμαστε, περπατάμε, καταναλώνουμε, μιλάμε, κα-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

θόμαστε, κινούμαστε, γράφουμε. Σε αυτό το διάνυσμα των γεγονότων, από τη στάση μέχρι την κίνηση και από την πειθαρχία μέχρι την παραβατικότητα, υπάρχουν γεγονότα ασυναίσθητα, αλλά και πράξεις συνειδητές: τραγουδάμε στον δρόμο, γράφουμε πάνω σε έναν τοίχο, σπάζουμε ένα αντικείμενο, σκοντάφτουμε, ανάβουμε μια φωτιά, παίζουμε θέατρο, κυνηγιόμαστε, κλέβουμε, χτυπούμε, ρυπαίνουμε, χορεύουμε... Με άλλα λόγια: ζούμε έξω, στον δρόμο, σε ένα πεδίο διάχυτο, το οποίο μοιραζόμαστε με τους άλλους μένοντας ο καθένας μόνος. Ο δρόμος γίνεται τότε ένας χώρος οικείος – ή μάλλον οικειοποιημένος – όπως ένα ιδιωτικό δωμάτιο. Αισθανόμαστε ότι εκεί έχουμε κάποιο δικαίωμα. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε γεγονός μεταμορφώνεται σε πράξη. Είναι κάτι που (κάποιος κάνει). Η ζωή δεν εκτυλίσσεται πλέον «μέσα στην πόλη» αλλά «στην ίδια την πόλη», επάνω στο σώμα της πόλης. Η πόλη δεν είναι πια δοχείο (ζούμε εντός της πόλης και έχουμε όνειρα), αλλά αντικείμενο-παιχνίδι (ζούμε στην πόλη και τη χρησιμοποιούμε, την αλλάζουμε, παίζουμε με αυτήν). Ας το πούμε αλλιώς: η πόλη μας και ό,τι κάνουμε σε αυτήν (με αυτήν) αποτελούν πλέον έναν τρόπο και όχι έναν τόπο όπου ζούμε. Και, υπό αυτήν την έννοια, συγκατοικούμε με τα όνειρα όπως και με έναν συγγάτοικο, επειδή «συγκατοικώ» σημαίνει πάνω απ' όλα ζω με έναν συγκεκριμένο τρόπο – όχι απλώς ζω σε έναν κοινό χώρο. Γι' αυτό και η έλλειψη των ονείρων μάς σπρώχνει σε μια πανικόβλητη, αδιέξοδη αναζήτηση

και απελπισία. Σε μια κατάσταση όπου «δεν συμβαίνει τίποτα», μπροστά στη (λευκή σελίδα), αναδύεται πολύ σύντομα ο ζόφος ενός ανυπόφορου κενού και σπεύδουμε να δημιουργήσουμε μερικά γεγονότα, που όμως παραμένουν ασήμαντα. Αγωνιούμε να συγκροτήσουμε τις διαφορετικές πτυχές της ζωής και διαρκώς συναρμολογούμε μια θραυσματική εικόνα.

Και ενώ ωκεανοί ολόκληροι των πιο άγριων εγκλημάτων μπορούν να μας αφήσουν αδιάφορους μέσα σε αυτήν την ευάρεστη οικειότητα, όπου «ο καθένας κοιτά τη δουλειά του», αρκεί ένα και μόνο αναπάντεχο συμβάν για να διαταραχθεί η ομοιόσταση μιας ζωής που κυβερνάται από τους νόμους της εντροπίας· και τότε θα αποκαλυφθεί η αλλόκοτη φύση του οργανισμού που γίνεται ο ξενιστής μας και θα απαλλαγούμε από αυτό που μας δυναστεύει.

Τα γεγονότα συνιστούν από μόνα τους ένα σύστημα ανελέητο και ανεξέλεγκτο. Κάποια πράγματα μοιάζουν να συμβαίνουν αυθόρμητα ή έστω –κάποια στιγμή– να αυτονομούνται.

Σταματά για μερικά δευτερόλεπτα. Θόρυβος από ξεφύλλισμα κάποιων σελίδων.

Την επόμενη μέρα αποφάσισα να ανεβώ ξανά τα σκαλοπάτια που οδηγούν στο ψηλότερο σημείο της πόλης. Είναι το ύστατο καταφύγιο. Αν για μια στιγμή νιώσουμε αμφιβολία, αν κάποια δυσάρεστη σκέψη περάσει από το μυα-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

λό μας, αν η ίδια η πόλη αντιμετωπίσει μια δύσκολη στιγμή, αν τον χρειαστούμε για οποιονδήποτε λόγο, πρέπει να μπορούμε να ανεβούμε κοντά του αμέσως, χωρίς προβλήματα, χωρίς καθυστερήσεις. Γιατί δίχως αυτόν δεν υπάρχει ελπίδα.

Ανέβηκα λοιπόν για πολλοστή φορά τον πλατύ, ανηφορικό δρόμο που οδηγεί κοντά του.

Ήταν βράδυ και γύρω από τα πορτοκαλιά φώτα βούιζαν ανυπόμονα νέφη εντόμων. Κάθισα στην ίδια πέτρα και απέφυγα να τον κοιτάξω κατάματα, γιατί ήξερα πως με την πρώτη ματιά θα τον σώριαζα στο χώμα. Τελικά, σήκωσα τα μάτια απότομα και κάρφωσα το βλέμμα κατευθείαν επάνω του. Τον είδα που τρέκλισε ξαφνιασμένος. Κουνήθηκε. Σχεδόν σκόνταψε μπροστά στα μάτια μου, μα δεν έπεσε. Προσπάθησα να φανταστώ την πτώση του, αλλά δεν μπορούσα. Η φαντασία δεν ήταν γι' αυτό αρκετή.

Ανυπόληπτος, γερασμένος, μα δεν έπεσε. Σηκώθηκα αποκαμωμένος, σχεδόν νικημένος. Κατέβηκα τα γλιστερά σκαλοπάτια τυφλωμένος από την απογοήτευση. Κλείστηκα στο σπίτι. Ακόμα και μέσα από τους τοίχους, πίσω από τα κλειστά παραθυρόφυλλα, πάνω από την οροφή, διαπερνώντας το στεγνό μπετόν, η παρουσία του με κύκλωνε. Πού είχαν επιτέλους θάψει το ζωτικό του κύτταρο; Πού βρισκόταν η καρδιά του;

Η πόλη μας έχει τη δύναμη να εξουσιοδοτήσει όλα τα γεγονότα ώστε να καταστήσει τα πάντα δυνατά: «μια επι-

κράτεια όπου όλα μπορούν να συμβούν»· αλλά και να καταστήσει τα γεγονότα δυνατά οπουδήποτε: «τα πάντα μπορούν να συμβούν παντού». Γι' αυτό η αστική μας γεωγραφία δεν χαρακτηρίζεται πλέον από ένα προνομιακό σημείο του γεγονότος: «εκεί όπου όλα συμβαίνουν», αλλά από μια άνευ προηγουμένου διασπορά προς κάθε γωνιά, από την πλέον προνομιακή μέχρι την πλέον περιθωριοποιημένη: «όλα μοιάζουν να γίνονται ένα». Κι όμως, η πράξη μου φάνταζε ακόμη αδιανόητη.

Το βράδυ εκείνης της ημέρας, καθισμένος στο δωμάτιο, με τις γρίλιες να χάσκουν μισάνοιχτες και το πορτοκαλί φως του δρόμου να διαπερνά τις κουρτίνες, όλα ξεκαθάρισαν απλά και ήσυχα σαν να ήταν προετοιμασμένα από καιρό.

Στην πόλη μας τον επικαλούμαστε συνέχεια, δεν περνά στιγμή δίχως κάποιος να αναφερθεί σ' αυτόν. Θα νόμιζες πως όλοι ζούμε στο παρελθόν του. Τον επικαλούμαστε με θαυμασμό όταν νιώθουμε μικροί, κάτι που συμβαίνει συχνά, ή όταν συνειδητοποιούμε ότι έχουμε παραμείνει φτωχοί. Αυτό μας αρκεί. Έτσι βολευόμαστε. Γιατί δεν μας αρέσει να σκεφτόμαστε για τίποτα. Μόνο μας αρέσει να λέμε: «Κοίτα εκεί πάνω, κοίτα στη κορυφή της πόλης. Κοίτα τον!» Δεν μας ενδιαφέρει τίποτε άλλο.

Σ' αυτήν την πόλη δεν μας ανήκει πια τίποτα. Δεν υπάρχουν νέα εδώ, δεν υπάρχουν εκπλήξεις. Δεν υπάρχουν αναπάντεχες συγκινήσεις. Στην πόλη αυτή όλα μοιάζουν παροδικά. Κι αν μας ρωτήσουν, σιγοψιθυρίζουμε μεταξύ

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

μας πως δεν θα μπορούσαν να είναι τα πράγματα καλύτερα απ' ό,τι είναι. Γιατί λέμε: «Κοίτα εκεί πάνω. Κοίτα στην κορυφή της πόλης». Και αισθανόμαστε την ίδια στιγμή και νάνοι και γίγαντες. Κι όταν αισθανόμαστε νάνοι, λέμε πως οι άλλοι μάς φοβούνται γι' αυτόν εκεί πάνω, στην κορυφή της πόλης. Κι όταν νιώθουμε γίγαντες, πάλι εκεί πάνω κοιτάμε με προσδοκία.

Σ' αυτήν την πόλη δεν μπορείς να εμπιστευτείς με ευκολία τη φαντασία σου. Ξάπλωσα αγκαλιά με τα βιβλία μου. Βάλθηκα να ονειρευτώ το αποτέλεσμα. Προσπάθησα να φανταστώ την πράξη, να φανταστώ πως είχε γίνει κτήμα μου. Σ' αυτήν την πόλη ονειρευόμαστε κάποια ιδανική κτήση. Τι θα γινόταν πρώτο; Η έκπληξη. Οι συνέπειες.

Κανείς δεν το πιστεύει. Όλοι ψιθυρίζουν με τρόπο. Κανείς δεν θέλει να το πιστέψει. Όλοι τρέχουν να δουν με τα μάτια τους, να βεβαιωθούν. Έγινε στ' αλήθεια; Δεν εμπιστεύονται τις αισθήσεις τους. Δεν πιστεύουν στα μάτια τους. Τίποτα δεν είναι σίγουρο, τίποτα δεν είναι ακόμα τελειωτικό. Τι έχει μείνει; Μόνο ένας τραυματισμένος βράχος. Το βάθρο, τραυματισμένο από τη φωτιά. Μια λεπτή στήλη καπνού υψώνεται ανάμεσα στους λυγισμένους σιδερένιους στύλους με τα πορτοκαλιά φανάρια. Μερικά φωτίζουν ακόμα. Είναι απόγευμα. Σούρουπο. Η ώρα που ο ουρανός πάνω από την πόλη έχει βαθύ γαλάζιο χρώμα. Τα ηλεκτρικά φώτα των δρόμων ανάβουν ένα ένα και ο αέρας δροσίζεται από την εκπνοή της γης. Ένας υπέροχος ουρά-

νιος καμβάς ζωντανεύει, που πάνω του ξετυλίγονται φλόγες λεπτόμακρες και περιπεπλεγμένες σαν κορδέλες, για να σκορπίσουν σχεδόν αμέσως από την κορυφή της πόλης και να χαθούν προς κάθε κατεύθυνση. Ένα αέρινο, λεπτό πέπλο απλώνεται με φόντο το στερέωμα. Κι όμως, διαρκεί μόνο για λίγα δευτερόλεπτα.

Τότε θα γίνω για πρώτη φορά κύριος της μοναδικής μου πράξης. Θα τρέξουν όλοι σαν τρελοί να σώσουν ό,τι νομίζουν πως μπορεί να περισωθεί. Τα ελικόπτερα θα ζώσουν τον λόφο και οι δρόμοι θα χαρακώνονται από κόκκινες σειρήνες που ανοίγουν δρόμο μέσα στο συνωστισμένο πλήθος. Θα απλωθεί ο βόμβος της ανήσυχης πόλης, τα οχήματα, οι άνθρωποι, οι σειρήνες... Και όσοι δεν είναι έξω στον δρόμο θα στέκουν μπροστά στις οθόνες και θα παρακολουθούν με το μάτι του ελικοπτερού και θα προσεύχονται να γίνει κάτι, να γυρίσει πίσω ο χρόνος.

Όμως ο χρόνος δεν μπορεί να γυρίσει πίσω, γιατί ξαφνικά αντιστράφηκε. Το παρόν είναι ένας ενεστώτας εκφρασμένος σε αόριστο: το παρελθόν δεν είναι πλέον αυτό που ήταν. Το μέλλον ήταν παρελθόν. Η φιλοδοξία ήταν ανήμνηση. Το όνειρο ήταν αναπόληση. Και τώρα για πρώτη φορά δεν έχουμε αφετηρία και ίσως γι' αυτό καταφέρουμε να διαλέξουμε έναν προορισμό. Δεν υπάρχουν πια διαδρομές και οι εξιστορήσεις δεν έχουν πλέον αντίκρισμα. Όλα γκρεμίστηκαν με μια πράξη που κανείς άλλος δεν μπορεί να διεκδικήσει. Με μια πράξη που δεν μπορεί να οριοθετη-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

θεί από τίποτα. Από αυτήν την πράξη που μου ανήκει. Από το γκρέμισμα του συμβόλου.

Δεν έχω τίποτε άλλο να πω. Δεν έχω να φανταστώ τίποτε άλλο. Οι λεπτομέρειες δεν έχουν σημασία γιατί δεν τις ζούμε. Μόνο η τελεσίδικη πράξη είναι εξ ορισμού δική μου.

Δεν ήθελα να με περάσουν για εγκληματία. Ούτε για τρελό. Είναι πολύ σημαντικό για μένα να μην παρανοηθούν τα κίνητρά μου. Δεν σκόπευα να κάνω κακό. Δεν ήθελα να καταστρέψω. Δεν ήταν σκοπός μου να στερήσω αυτό που ήταν πολύτιμο. Αποζητούσα μόνο να απελευθερώσω από αυτό που θεωρούνταν αξεπέραστα τέλειο. Έβλεπα τον εαυτό μου να προσφέρει ένα δώρο, μια διέξοδο, μια πρόκληση.

Άνοιξα το παράθυρο και τον είδα να αστράφτει μέσα στο ηλεκτρικό, πορτοκαλί πέπλο του. Είχα δίκιο. Έπρεπε να πέσει όποιο κι αν ήταν το τίμημα...

Η εγγραφή σταματά απότομα.

Σημ.: Πολλές διαφορετικές εκδοχές του κειμένου αυτού έχουν δει το φως της δημοσιότητας. Καμιά τους δεν έχει επιβεβαιωθεί ως αυθεντική.

[2]

Μαρτυρίες της ίδιας ημέρας

«Μένει μόνος και δεν τον βλέπουμε συχνά. Δεν κυκλοφορεί όπως όλος ο κόσμος. Σπανίως μιλά και τότε μόνο τα απολύτως απαραίτητα και με τα μάτια κατεβασμένα. Δεν ξέρουμε το όνομά του».

Z.Φ., 18:30'

«Έχω μπει στο διαμέρισμά του. Δεν υπάρχει τίποτα το αξιοσημείωτο εκεί, ούτε έχω παρατηρήσει κάτι το ιδιαίτερο επάνω του. Δεν έχει ενοχλήσει ποτέ κανέναν. Μιλά πάντα χαμηλόφωνα και στον πληθυντικό. Είναι πολύ ευγενής. Η γκαρσονιέρα του είναι καθαρή και συμμαζεμένη. Θυμάμαι έναν μεγάλο καναπέ με κόκκινο κάλυμμα και κάμποσα βιβλία πεταμένα στις γωνίες. Δεν βάζει δυνατά μουσική. Δεν έχει φίλους. Δεν ενοχλεί».

M.Π., 20:18'

«Πρόκειται για ευαίσθητο άτομο με υψηλή νοημοσύνη. Δεν είναι πολύ κοινωνικός, μα είμαι σίγουρος πως είναι πολύ έ-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

ζυπνος. Θα τον εμπιστευόμουν απόλυτα. Μοιάζει να ξέρει να ζυγίζει τους ανθρώπους».

X.Σ., 20:27'

«Τον βλέπω κάθε μέρα να περπατά βιαστικός και να περιμένει με αδημονία στην είσοδο κάθε πρωί. Στηρίζει το αριστερό του χέρι στον μεταλλικό στύλο και μετρά το χρόνο με μικρά λακτίσματα, χτυπώντας τη μύτη του δεξιού παπουτσιού του στο πλακόστρωτο. Είναι πολύ επιμελής. Έρχεται κάθε μέρα την ίδια ώρα και περιμένει με τον ίδιο τρόπο. Πολλές φορές μου έχει δημιουργηθεί η επιθυμία να τον ακολουθήσω. Δεν θέλω να του μιλήσω, ούτε να μάθω ποιος είναι ή πώς ονομάζεται. Μου αρκεί μόνο να τον ακολουθήσω για λίγο, να δω πού πηγαίνει, να κάνουμε την ίδια διαδρομή. Θέλω να δω με ποιους μιλά, πώς είναι ο ήχος της φωνής του. Θέλω να δω με ποιες κινήσεις βάζει το πορτοφόλι του στην τσέπη. Θέλω να δω πώς κινείται ανάμεσα στους άλλους επισκέπτες. Δεν έχω όμως βρεθεί στην κατάλληλη διάθεση για να το κάνω. Ή ίσως ενδόμυχα να φοβάμαι κάτι τέτοιο. Ξέρετε, μου αρκεί να τον βλέπω να περνά. Και μπορώ να φανταστώ πού πηγαίνει και πώς μιλά, και πώς κρύβει το πορτοφόλι του».

Z.X., 22:37'

«Την περασμένη Τρίτη πέρασε από εδώ. Είχαμε καιρό να τον δούμε. Έμαθα ότι τώρα πια ζει μόνος. Δεν ξέρω τίπο-

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

τα για την οικογένειά του. Μόνο ότι δεν έχουν έρθει ποτέ να τον επισκεφτούν. Ποιος ξέρει; Εκείνος δεν μιλάει ποτέ γι' αυτούς. Σαν να μην υπάρχουν. Ίσως να είναι καλύτερα έτσι. Κι εμείς δεν ρωτάμε. Ήρθε στα δεκαοχτώ. Έχει χρήματα. Δεν έχει ανάγκη να δουλεύει. Κάποτε μου είπε πως θα μου μιλήσει γι' αυτούς, μα δεν κράτησε την υπόσχεσή του».

Ε.Ο., 20:25'

«Δεν έχω ακούσει ποτέ γι' αυτόν για τον οποίο μου μιλάτε».

Β.Δ., 09:02'

«Δεν εκφράζεται εύκολα και πολλές φορές η φαντασία του τον οδηγεί σε απρόσμενες αντιδράσεις. Μου έχει εξαγγείλει πολλά μεγαλόπνοα σχέδια και άλλες φορές μάς ανακοινώνει επιτεύγματα που δεν αντιστοιχούν στην πραγματικότητα. Γράφει ποιήματα. Πάντως, βλέπει τον κόσμο με διαφορετικό μάτι και θέλει ν' αλλάξει πολλά γύρω του. Μήπως όλοι δεν θα θέλαμε κατά βάθος;»

Ε.Ο., 22:45'

«Ο άνθρωπος που ζητάτε δεν υπάρχει».

Β.Δ., 10:10'

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

«Κάνει μεγάλες βόλτες μόνος τα απογεύματα και δεν είναι εύκολο να μαντέψεις τι έχει στον νου του. Άλλες φορές καταλήγει σε κάποιον κινηματογράφο κι άλλες φορές απλώς περπατά γύρω από παλιά στέκια που πια έχουμε εγκαταλείψει. Δεν παραλείπει ν' ανεβεί και στην άκρη της πόλης. Του αρέσει να βλέπει τους δρόμους από ψηλά».

A.T., 14:12'

«Τον παρατήρησα να τριγυρίζει άσκοπα και μου κίνησε την περιέργεια. Δεν έκανε καμιά προσπάθεια να κρυφτεί. Περίμενε κάποιον ή σπαταλούσε τον χρόνο του άσκοπα; Δεν μπορώ να ξέρω. Έμοιαζε να ταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο αποφάσεις. Σαν να μην ήξερε τι να κάνει. Έμοιαζε λίγο χαμένος. Δεν θεώρησα πως ήταν ύποπτος και γι' αυτό δεν έδωσα συνέχεια. Χάζεψε για κάμποση ώρα και μετά χάθηκε. Τον είδα μόνο μια φορά αλλά μου έκανε εντύπωση».

E.Z., 11:33'

«Δεν θυμάμαι...»

A.T., 12:58'

«Του αρέσει να μεγαλοποιεί τα πράγματα και να δίνει δραματικό τόνο στις αποφάσεις του. Νομίζει πως μπορεί να σώσει τον κόσμο, ή τουλάχιστον πως γνωρίζει τη συνταγή για να το πετύχει. Αρνείται να μεγαλώσει. Δεν έχει ακόμα

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ενηλικιωθεί. Διακατέχεται από έναν ιδιότυπο, εφηβικό μεσσιανισμό. Έχει ιδέες και ιδανικά. Του αρέσουν τα μεγάλα οράματα. Είναι ηρωικός. Η γλώσσα του είναι ρομαντική. Ξεστομίζει μεγαλόσχημες προτάσεις. Είναι κάπως επίμονος».

Γ.Β.Μ., 13:24'

«Δυστυχώς, είναι ένα ξεροκέφαλο παιδί που αρνείται να κάνει πίσω. Δυστυχώς, γιατί πληγώνει τους γύρω του. Είναι νευρωτικός. Έχει διαφορές με ανθρώπους και αντικείμενα. Διαπληκτίζεται με άψυχα πράγματα και αφηρημένες ιδέες, λέξεις ή φράσεις. Υπάρχει κάτι απόκοσμο επάνω του. Αυτή είναι η γοητεία του».

Χ.Χ., 15:48'

«Πρέπει να τον αφήσουν ήσυχο. Τέτοιοι άνθρωποι δεν αντέχουν τους άλλους για πολύ. Τέτοιοι άνθρωποι πρέπει να μένουν μακριά από τους ανθρώπους. Πρέπει να τον αφήσουν ήσυχο».

Κ.Φ., 08:32'

«Είναι δύσκολος άνθρωπος και αναποφάσιτος. Δεν ξέρει τι θέλει και αλλάζει γνώμη στη στιγμή. Είναι ευμετάβλητος. Απρόβλεπτος. Τελικά, αυτό που νομίζω ότι τον σώζει είναι η δειλία. Φοβάται πολύ και τα πάντα. Δεν είναι φανερό, μα πολλές φορές η ίδια η φαντασία του τον φοβίζει ή

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

γεννά σκέψεις που τον τρομάζουν. Φοβάται και γι' αυτό είναι άτολμος. Φοβάται και γι' αυτό λέει μεγάλα λόγια. Οι προθέσεις γίνονται λέξεις και κρύβεται μέσα τους. Χάνεται πίσω από τα μεγάλα πράγματα. Οι μεγάλες προσδοκίες τον καλύπτουν. Έτσι, μερικές φορές δυσκολεύομαι να τον αναγνωρίσω».

E.Z., 10:09'

[3]

Η Είδηση

Είναι ορφανεμένη η κορυφή της πόλης. Απλοί άνθρωποι εξακολουθούν να συρρέουν εκεί, ενώ δεν λείπουν και οι δικαιολογημένες εκδηλώσεις οργής. Η φήμη που είχε κυκλοφορήσει διαψεύδοντας την καταστροφή έχει πια ξεχαστεί. Η άρνηση της πραγματικότητας δεν αποτελεί πλέον εκείνο το καταφύγιο που με τόση στοργή μάς είχε προφυλάξει τις πρώτες ημέρες. Η παρηγορητική φαντασία δεν μπορεί πλέον να μας ανακουφίσει. Τώρα πια δεν μπορούμε να υποκριθούμε ότι δεν έγινε.

Είναι δύσκολο, κανείς δεν μπορεί ακόμα να εξοικειωθεί με το ψηλότερο σημείο της πόλης. Ακόμα και τα ονόματα των δρόμων μοιάζουν πλέον με σαρκαστική υπογράμμιση της απώλειας. Εκεί όπου πριν ορθωνόταν το χαρακτηριστικότερο και πολυτιμότερο σημάδι μας, σήμερα απλώνεται μόνο ο άδειος ουρανός και μια αποκαρδιωτική εικόνα χαλασμάτων και ερειπίων.

Η ανυπομονησία κορυφώθηκε με την ανακοίνωση της

οριστικής εκδοχής των γεγονότων. Το τελικό κείμενο είναι ολιγοσέλιδο και αγγίζει επιπόλαια, με ξύλινη γλώσσα, τις πιο επιφανειακές πτυχές της υπόθεσης. Ανακοινώθηκε αιφνίδια, δίχως να υπάρξει πρότερη ειδοποίηση. Χωρίς διευκρινιστικές δηλώσεις. Δεν μπορεί να μας καθησυχάσει. Δεν καταφέρνει να μας παρηγορήσει. Η ανακοίνωση είναι γραπτή και δεν αναφέρεται ο συντάκτης του κειμένου. Δεν προβλέπεται η δυνατότητα υποβολής ερωτήσεων.

Την Παρασκευή, 17η τρέχοντος και ώρα 20:13', εκείνη η ελάχιστη, σχεδόν ανεπαίσθητη έκρηξη φώτισε στιγμιαία, σαν σπινθήρας, το σύμπλεγμα στην κορυφή της πόλης. Ο χώρος έλαμψε μέσα σε μια ανεξήγητη σιωπή. Μια ολόλευκη αστραπή σκίασε προς στιγμήν ακόμα και τους προβολείς. Έπειτα τα φώτα έσβησαν απότομα και η κορυφή τυλίχτηκε σε ένα χαμηλό σύννεφο καπνού και σκόνης. Ακολούθησε ο υπόκωφος τριγμός των μαρμάρων που συντρίβονταν. Μια μικρή φωτιά αχνοφώτισε την κορυφή της πόλης, που, για πρώτη φορά, είχε απομείνει σκοτεινή.

Σε λίγο ακολούθησε και δεύτερη έκρηξη. Δεκάδες άνθρωποι έτρεξαν με αδημονία, αλλά δεν υπήρχε πέρασμα ανάμεσα στα χαλάσματα. Κανείς δεν ήξερε τι είχε συμβεί. Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί τι είχε γίνει. Η καταστροφή έγινε μεμιάς, σχεδόν βουβά, όπως συμβαίνει κάτι εντελώς αδιανόητο που μοιάζει με ψέμα. Επικράτησε μια αμήχανη αβουλία. Κανείς δεν μπορούσε να πιστέψει στα μάτια του. Οι περαστικοί κοιτούσαν αποσβολωμένοι. Τα κατα-

στήματα, τα γραφεία και οι υπηρεσίες είχαν αδειάσει. Πλήθος κόσμου στεκόταν ακίνητος, αμίλητος στους δρόμους, κοιτώντας στην κορυφή της πόλης. Η ζωή είχε παραλύσει. Τα λεωφορεία και τα αυτοκίνητα είχαν ακινητοποιηθεί στις λεωφόρους και οι οδηγοί είχαν βγει από τα οχήματά τους καταμεσής στο οδόστρωμα και κοιτούσαν όλοι σιωπηλά προς την ίδια κατεύθυνση. Τίποτα δεν κινιόταν. Λες και ο χρόνος είχε παγώσει. Μια απόκοσμη ησυχία είχε απλωθεί παντού. Τα μπαλκόνια στις πολυκατοικίες και τα κεντρικά ξενοδοχεία είχαν γεμίσει έκθαμβους, ενδεείς θεατές. Η ζωή είχε σταματήσει. Και μόνο μια μικρή φωτιά φαινόταν να σιγοκαίει στην κορυφή της πόλης. Δεν συνέβη τίποτα. Για ώρες ολόκληρες κρατούσαμε την ανάσα μας ανήμποροι. Για ώρες ολόκληρες τα πάντα σταμάτησαν.

Μετά η νύχτα προχώρησε, τα πλήθη άρχισαν να διαλύονται και η πόλη ζωντάνεψε και πάλι με αργούς ρυθμούς. Λίγοι βρήκαν το κουράγιο να πλησιάσουν τον βράχο.

Ελικόπτερα περιπολούσαν καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας τεμαχίζοντας τον σκοτεινό ουρανό με τους προβολείς τους. Εκείνο το βράδυ όλοι έμειναν κλεισμένοι στα σπίτια τους.

Με το πρώτο φως της ημέρας ξεκίνησε το δύσκολο και δυσάρεστο έργο της αποτίμησης των ζημιών. Το θέαμα ήταν αποκαρδιωτικό. Το μνημείο είχε στην κυριολεξία διαλυθεί. Ένας μικρός κρατήρας έχασκε στο κέντρο του βράχου. Τα υπόλοιπα κτίσματα είχαν επίσης μετατραπεί σε

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

μισογκρεμισμένους σωρούς ερειπίων. Κομμάτια μαρμάρων και σίδερα από τους αναστηλωτικούς σκελετούς είχαν εκτοξευτεί προς κάθε κατεύθυνση. Δυστυχώς, ένα κομμάτι βράχου αποκολλήθηκε από τη δόνηση και προκάλεσε ζημιά στο υποκείμενο ρωμαϊκό ωδείο. Το γυάλινο μουσείο παρέμεινε άθικτο στις υπώρειες του λόφου, να αντικρίζει τον κενό πια ουρανό.

Οι ειδικοί επιστήμονες δεν κατάφεραν να κρύψουν τη συντριβή τους όταν ανήγγειλαν ότι η καταστροφή ήταν αμετάκλητη. Ο ομιλητής δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τη συγκίνησή του.

Το πόρισμα περιέχει μια πρώτη καταγραφή των γεγονότων. Σύμφωνα με υπολογισμούς, η έκρηξη προκλήθηκε από πλαστική εκρηκτική ύλη με επαγγελματικό τρόπο που κινεί υποψίες. Ο μηχανισμός πυροδότησης αποτελούνταν από τυπική ωρολογιακή διάταξη με ρολόι, πυροκροτητή, μπαταρίες κ.λπ.

Ο δράστης είχε μελετήσει λεπτομερώς το αρχιτεκτόνημα και εικάζεται ότι είχε γνώσεις στατικής μηχανικής. Μάλιστα, μοίρασε με ακρίβεια κατάλληλες ποσότητες εκρηκτικού υλικού στους αρμούς του κτίσματος, ακόμα και ανάμεσα στους σπονδύλους των κιόνων. Το μνημείο, καταπονημένο από το πέρασμα των αιώνων, δεν πρόβαλε ισχυρές αντιστάσεις. Ο πεντελικός σκελετός του σωριάστηκε μονομιάς. Η πρώτη έκρηξη προκάλεσε κατάρρευση προς το κέντρο. Αφού το οικοδόμημα γκρεμίστηκε σχηματίζο-

ντας έναν λόφο ερειπίων, τότε πυροδοτήθηκε η κύρια ποσότητα των εκρηκτικών, που είχε τοποθετηθεί στο κέντρο. Οι γερανοί και οι σκαλωσιές ολοκλήρωσαν το κακό καταπλάκωνοντας και θρυμματίζοντας ό,τι δεν εξαφάνισε η έκρηξη.

Από την επομένη κιόλας εξαπολύθηκε μεγάλη κλίμακας αστυνομική επιχείρηση. Χιλιάδες ύποπτοι προσήχθησαν από τις Αρχές ασφαλείας. Οι άνθρωποι φοβόντουσαν και ο καθένας κοιτούσε με υποψία τον διπλανό του. Η μεγαλύτερη αγωνία ήταν να πουν για κάποιον: «Αυτός κατά βάθος συμφωνεί με την καταστροφή που έγινε». Και όντως, υπήρχαν και κάποιοι που συμφωνούσαν. Παράλληλα, τα μέσα επικοινωνίας δραστηριοποιήθηκαν εξετάζοντας την πιθανή ανάμειξη λογής υπαιτίων και ψάχνοντας ηθικούς αυτουργούς. Ακόμα και η Μητρόπολη δεήθηκε για την αποκάλυψη των δραστών, μια και –ως γνωστόν– το αριστούργημα στέγασε για μια περίοδο της ιστορίας του χριστιανικό ναό.

Η έρευνα, μολονότι κατηγορήθηκε από οργανώσεις προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων ως πογκρόμ κατά μεταναστών, περιθωριακών πολιτικών ομάδων και άλλων ανεπιθύμητων, και παρά τις μεμονωμένες εκφράσεις φυλετικής βίας, στέφθηκε από άμεση επιτυχία. Ο δράστης εντοπίστηκε στην οροφή πολυκατοικίας του κέντρου. Στα χέρια του βρέθηκαν σχέδια προετοιμασίας της εγκληματικής του πράξης. Ονομάζεται Χ.Κ. (τα πλήρη στοιχεία του δεν δόθηκαν στη δημοσιότητα), είναι νεαρός είκοσι ενός ετών,

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

άεργος και πρόκειται περί αντικοινωνικού στοιχείου. Σύμφωνα με πληροφορίες, η πράξη του είναι αποτέλεσμα σχεδιασμού και μακράς επόπτευσης του χώρου. Ο νεαρός άντρας τοποθέτησε το θανάσιμο υλικό του το απόγευμα της Παρασκευής. Κατόπιν παρακολούθησε το μακάβριο θέαμα από το κρησφύγετό του. Σύμφωνα με πληροφορίες η σύλληψή του ήταν αναπόφευκτη, αφού ο ίδιος φώναζε θριαμβευτικά στην ταράτσα της πολυκατοικίας όπου κατοικούσε, μετά την ολοκλήρωση της έκρηξης.

Μια απροσδόκητη σιωπή καλύπτει οποιαδήποτε υπόθεση για τα κίνητρα του δράστη. Σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες, ο Χ.Κ. έδωσε ομολογία στην οποία εξηγεί τι τον οδήγησε στην απεχθή πράξη του. Οι Αρχές αρνήθηκαν να επιβεβαιώσουν τις εικασίες αυτές και έκαναν γνωστό ότι πρόκειται περί ψυχοπαθολογικής προσωπικότητας. Η επίσημη ανακοίνωση αναφέρει ότι ο Χ.Κ. δεν μπόρεσε να αιτιολογήσει λογικά την ενέργειά του. Η πράξη του ήταν –στην ουσία της– άσκοπη.

Τέλος, άγνωστος παραμένει ο τρόπος κράτησης του Χ.Κ. και οι συνθήκες εγκλεισμού του. Δεν έχει δοθεί καμιά πληροφορία για τη μελλοντική τύχη του και δεν κρίνεται σκόπιμο να δοθεί στη δημοσιότητα φωτογραφία του.

[4]

Ευρήματα

Η παρακάτω προκήρυξη, φωτοτυπημένη από σελίδα βιβλίου, βρέθηκε κατόπιν έρευνας στο διαμέρισμα του δράστη Χ.Κ. Παρατίθεται όπως ακριβώς είναι στο πρωτότυπο.

Να ανατινάξουμε την Ακρόπολη!
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΣΑΜΠΟΤΕΡ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ
Αριθ. 1

Έχοντας κοινή αισθητική και κοσμοθεωρητική άποψη, πως η καταστροφή και η θνητότητα της μορφής των όντων περιλαμβάνονται στο περίγραμμα της ολοκλήρωσης της ζωής.

Έχοντας βάλει σκοπό μας την καταστροφή του Παρθενώνος, μ' απώτερο σκοπό την παράδοσή του στην ουσιαστική

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

αιωνιότητα, που δεν είναι παρά η χωρίς επίγνωση μορφής-standardisée ροή, κι η πλούσια σε πιθανότητες αυτόματη μετασκευή της ύλης που κακώς λέμε χαμό.

Έχοντας υπ' όψη μας, πως ο άνθρωπος δεν είναι ίσως παρά έμμεσος αυτοματισμός και φυσική εκδήλωση πολύτροπη, αναγνωρίζοντας πάντως βασικά το έργο τέχνης, μα αντιπαθώντας τη χρονική και ιστορική του κατοχύρωση, σαν κάτι το ανήκουστο και ξένο προς τη ζωή.

Έχοντας νιώσει ακόμα, πως η ανάγκη της αιωνιότητας είναι μια κάποια βασική προϋπόθεση για τη ζωή, και συνεπώς και για την τέχνη, αφού η τέχνη δεν είναι παρά ένα είδος διεστραμμένης εφαρμογής των βασικών ενστίκτων της ζωής, αλλά νιώθοντας την ανάγκη αυτή μόνο σαν απαραίτητη για την ώρα της δημιουργίας.

Καταλαβαίνοντας τον Salvador Dali, που τόλμησε να συνθέσει ένα έργο τέχνης από ωμό κρέας και λαχανικά (αδιάφορα αν ψυχικά το προετοιμάζε για την αιωνιότητα, για το Θεό ή για τον εαυτό του, λέξεις ανθρώπινα ταυτόσημες, μα παραγνωρισμένες στην ουσία τους), καταλαβαίνοντάς τον λοιπόν εξίσου και εκτιμώντας τον με τον Φειδία, που έδωσε μεν στο έργο μια χρονοϊστορική υπόσταση, χωρίς όμως να κάνει τίποτα παραπάνω στα πλαίσια της υποστασιακής αιωνιότητας, για την οποία δεν υπάρχει ποσόν ούτε χρονι-

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

κή διάρκεια, και που γι' αυτήν ένα δευτερόλεπτο δεν έχει διαφορά από τρία δισεκατομμύρια αιώνες, χάρη στις βουλητικές της ιδιότητες και στη δυναμική της χροιά, που μόνο στα άτομα νοούνται, και κανέναν δεν νοιάζει ο αριθμός των ατόμων αυτών.

Βλέποντας πως η χρονοϊστορική αυτή κατοχύρωση είναι ό,τι πιο ξένο κι απατηλό υπάρχει για τους ανθρώπους, κι επί πλέον μισώντας τον Εθνικό Τουρισμό και τις εφιαλτικές αρθρογραφίες à propos!

Νομίζοντας πως κάνουμε μια ψυχικά και καλλιτεχνικά ανώτερη πράξη, τόσο αισθητικής όσο και ζωικής περηφάνιας, θεσπίζοντας αυτού του είδους τον μηδενισμό – όντας εξάλλου σίγουροι πως όλη η γελοία και ψεύτικη επιβίωση όχι μόνον δεν συγκρίνεται, έστω και μειονεκτώντας, με ένα λεφτό ενεργητικής δράσης κι απόλαυσης, αλλά και καλλιτεχνικά είναι βλαβερή, προετοιμάζοντας μόνον ερασιτέχνες περιηγητές και ευνούχους ως κι αυνανιζόμενους σύγχρονους ποιητές και ζωγράφους, αφού ούτε καν –στην περίπτωσή μας– στον ιστορικό κύκλο της αισθητικής μας δεν ανήκει.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ

1. Να θέσουμε καθαρά σκοπό μας την ανατίναξη αρχαίων μνημείων, την προπαγάνδα κατά των αρχαιοτήτων, και κατά παντός αντικειμένου που δε μας αρέσει.

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

2. Πρώτη καταστροφή ορίζεται η ανατίναξη και η τέλεια κατεδάφιση του Παρθενώνα, που μας έχει κυριολεκτικώς πνίξει.

[Λείπουν τα σημεία 3 έως 9.]

10. Η Προκήρυξη αυτή δεν αποσκοπεί παρά να δώσει ένα μέτρο από το σκοπό μας. Είναι ένα βλήμα, που ξεκινάει με λίγες πιθανότητες για στόχο στους πολλούς, μα που δεν επιζητάει παρά ελάχιστους.

«Αρκεί μόνο ένας». [Χειρόγραφη σημείωση στο περιθώριο.]

Γ. Β. Μ. Γενικός Διοργανωτής της ΣΑΣΑ

[5]

Περί της προκήρυξης του Γιώργου Β. Μακρή

Περί της προκήρυξης του ποιητή Γιώργου Β. Μακρή (Γ.Β.Μ.), η οποία βρέθηκε στο διαμέρισμα του δράστη Χ.Κ., φωτοτυπημένη από βιβλίο και με ιδιόχειρες σημειώσεις, κατέστη δυνατόν να διαπιστωθούν τα ακόλουθα:

Μαρτυρία του συγγραφέα Λεωνίδα Χρηστάκη
(1928-2009)²

«Ο Γιώργος Μακρής, αραιά και πού, ευκαιρίας δοθείσης, εκστόμιζε και διάφορα ευτράπελα, που οι άλλοι τα λάβαιναν σαν εξτρέμ ιδέες και τα κατέγραφαν με κάποια σοβαρότητα στη μνήμη τους. Μέσα λοιπόν στην κριτική που έκανε στα καφενεία και στα φιλικά σπίτια εκείνη την περίοδο ήταν και το θέμα της προγονοπληξίας, την οποία θεωρούσε ως υπεύθυνη της πνευματικής και ιδεολογικής ελληνικής κατάπτωσης και, ανάλογα με το ποιόν των παρευρισκόμενων στην ομήγυρη, κατέληγε με την παραίνεση: “Να

καταστρέψουμε την Ακρόπολη!” Η ιδέα αυτή διατυπώθηκε σε μια “Προκήρυξη” που κυκλοφόρησε στις 18 Νοέμβρη του 1944.³ Οι επιδράσεις όμως ξεκινούν ήδη από τον υπερ-ρεαλιστή ποιητή Νικήτα Ράντο ή Νικόλαο Κάλας ή Ν. Σπιέρο, δηλαδή τον Νίκο Καλογερόπουλο, που το 1935 την είχε υποστηρίζει με έντονο τρόπο σε φιλικές τότε συγκεντρώσεις, όπου έλεγε (όχι ως μηδενιστής αλλά, αντίθετα, ως ανανεωτής της φιλοσοφικών τάσεων του μεσοπολέμου και του όψιμου απόηχου που είχε ο ντανταϊσμός στην Ελλάδα): “Να ανατινάξουμε τον Παρθενώνα, που με την παρουσία του επιδρά αρνητικά πάνω στον κόσμο της φιλοσοφίας”. Νομίζω ότι είναι περιττό να κάνω σχόλια για τις καλές προθέσεις και των δύο, αφού είναι απόντες ενώ ο Παρθενώνας είναι παρών. Χρειάζεται εδώ να επισημάνω ότι όλα τα περί της καταστροφής της Ακρόπολης λέγονται πολλά χρόνια πριν από την έλευση της Πολιτιστικής Επανάστασης του Μάο. [...] Ο Γιώργος Μακρής συνέταξε την “Προκήρυξη Αριθ. 1” όταν ήταν είκοσι ενός ετών. Εάν συνυπολογίσει κανείς και την πρόσφατη απελευθέρωση της Ελλάδας από τον γερμανικό ζυγό, το τέλος του Β’ Παγκόσμιου Πολέμου και την αναταραχή των ιδεών του κομμουνισμού στην Ελλάδα, το νέο –επαναστατικό– περιεχόμενο της ουτοπιστικής Προκήρυξης είναι απόλυτα δικαιολογημένο, αλλά και προφητικό, σκεπτόμενος πάντα τη γιγάντωση της τουριστικής βαριάς βιομηχανίας και την εν γένει κατάντια της ταξιδιωτικής και τουριστικής ιδεολογίας.

Εν τω μεταξύ, με την κήρυξη του Κινήματος του Δεκεμβρίου 1944 μεταξύ των εμπολέμων της Δεξιάς και των κομμουνιστών στην περιοχή της Αθήνας και τη μετέπειτα κήρυξη του εμφύλιου πολέμου, η εφαρμογή της ιδέας της ανατίναξης του Παρθενώνα πήγε περίπατο... Παρέμεινε όμως στις φραστικές προθέσεις του Μακρή και την ξεφούρνιζε στις αθηναϊκές συζητήσεις –ευκαιρίας δοθείσης– μέχρι και το 1960».

Δεύτερη μαρτυρία του Λεωνίδα Χρηστάκη

«Ο Γιώργος Μακρής γεννιέται στην Αθήνα το 1923 από καταπιεστικούς γονείς, μοναχογιός. Ο πατέρας του είναι δικαστικός με εξουσιαστικές ροπές· δικάζει ακόμα και στο σπίτι του. Μετά από ένα αυτοκινητικό δυστύχημα σε ηλικία έξι χρόνων, ο Γιώργος Μακρής παραμένει χωλός σε όλη του τη ζωή και βαδίζει με δυσκολία. Εγγράφεται στη Νομική Αθηνών αλλά δεν φοιτά ποτέ. Μαθαίνει Γαλλικά, Γερμανικά και Αγγλικά και διαβάζει μετά μανίας όλους τους σπουδαίους συγγραφείς της εποχής. Ζει σχεδόν μόνος από το 1948. Δεν ενδιαφέρεται για τίποτα και περιφέρεται από καφενείο σε καφενείο και από στέκι σε στέκι, ξοδεύοντας άσκοπα τα χρήματα της μητέρας του και κατόπιν μένοντας απένταρος για εβδομάδες. Είναι λιγομίλητος και με

πολύ χιούμορ. Πάντα με ένα βιβλίο ή ένα περιοδικό στο χέρι, περνά τον χρόνο του διαβάζοντας αραγμένος στις καρέκλες των ζαχαροπλαστειών ή των καφενείων της πλατείας Κολωνακίου. Σε κάποιες περιπτώσεις βολεύεται σε μια καρέκλα καφενείου και δεν σηκώνεται ούτε μετά από είκοσι τέσσερις ώρες. Άλλες φορές μένει κλεισμένος στο δωμάτιό του. Γράφει κείμενα δικά του, μεταφράζει και αλληλογραφεί με φίλους και γνωστούς. Τα γραπτά του ακουμπούν τις υπαρξιακές φιλοσοφίες της μεταπολεμικής εποχής. Τα ποιήματά του, γιατί κυρίως ποιήματα έγραφε, αντανακλούν τις περισσότερες φορές τις ψυχικές και συναισθηματικές του καταστάσεις. Οι μεταφράσεις πλησιάζουν περισσότερο τις φιλοσοφικές του διαθέσεις. Οι ολοκληρωμένες είναι τρεις: του Άλντους Χάξλεϋ, του Οκτάβιο Παζ και του Ζαν Μιρό [sic]. Από το 1965 εμφανίζονται οι πρώτες τάσεις για αυτοκτονία. Εάν προσθέσουμε και μερικές αδικαιολόγητες συγκρούσεις με το αυτοκίνητό του, που τελικά καταστράφηκε, οι απόπειρες είναι επτά αλλά ανεπιτυχείς. Στο τέλος του Γενάρη του 1968 έρχεται σπίτι μου το μεσημέρι. Είναι χλωμός και αδυνατισμένος. Τρώμε και μετά μου λέει: “Είναι ντροπή να μην μπορώ να δώσω ένα αποφασιστικό τέλος στη ζωή μου”. Και φεύγει. Του τηλεφωνώ συνεχώς. Δεν απαντά. Αργά στις 31 του ίδιου μήνα μού τηλεφωνούν ότι έπεσε από την ταράτσα του σπιτιού του. Στην ερώτηση του θυρωρού είχε απαντήσει: “Κατεβαίνω αμέσως”».

Μαρτυρία του Γιάννη Ρηγόπουλου⁴

«[...] Όμως ξαφνικά ο Μακρής αλλάζει. Γίνεται δύσπιστος. Μιλάει για σκευωρία που έχει χαλκευτεί εναντίον του. Γίνεται σκυθρωπός. Παραμελεί τελείως τον εαυτό του. Το '66 κάνει δύο απόπειρες αυτοκτονίας. Τον Μάρτη του '67 άλλη μία. Κλείνεται σε νευρολογική κλινική. Βγαίνει τον Μάη του '67 με φαινομενική βελτίωση της υγείας του. Η πνευματική του διαύγεια έχει όμως διαταραχθεί. Βρίσκεται σε πλήρη αποδιοργάνωση. [...] Στα τέλη Νοεμβρίου αποπειράται πάλι να αυτοκτονήσει. Βρίσκεται σε κατάσταση “οργανωμένου παρανοϊκού παραληρήματος συσχετίσεως και διώξεως”. Έχει την εντύπωση ότι όλοι διάκεινται εχθρικώς εναντίον του, τον αδικούν και πιστεύουν σε κατηγορίες που αδικώς τού αποδίδονται. Κλείνεται πάλι σε κλινική αλλά, με την παρέμβαση κάποιου θείου του, βγαίνει τον Δεκέμβρη».

Μαρτυρία του Τάκη Μαύρου

«Το φθινόπωρο του 1943 κρατήθηκε όμηρος σε ένα γερμανικό στρατόπεδο συγκέντρωσης στην Τρίπολη για πολύ καιρό και παραλίγο να εκτελεστεί. Κάθε πρωί έμπαινε στον θάλαμο κρατουμένων ένας Γερμανός και με τη βοήθεια του Γιώργου καλούσε έναν από αυτούς που επρόκειτο

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

να εκτελεστούν. [...] Πολλά χρόνια αργότερα, κάποιος γιατρός από το Άργος* που είχε χάσει τον γιο του από τους Γερμανούς κυκλοφόρησε ένα τετράδιο με τις χειρόγραφες αναμνήσεις του. Εκεί, με συγκεχυμένα λόγια, αναφερόταν στον Μακρή χαρακτηρίζοντάς τον χωρίς καμιά συγκεκριμένη κατηγορία ως προδότη. Μόνο και μόνο γιατί μιλούσε Γερμανικά και οι Γερμανοί τον χρησιμοποιούσαν ως διερμηνέα. [...] Ο Μακρής προσκολλήθηκε σε αυτήν την ασύστατη κατηγορία με έναν τρόπο επίμονο, άρρωστο θα έλεγα. Κάθε του συζήτηση κατέληγε στο ίδιο σημείο: Γιατί να τον θεωρήσουν προδότη; [...] Παρέμεινε προσκολλημένος σε αυτήν την ψύχωση μέχρι το τέλος του».

Μαρτυρία του Άγγελου Καρακάλου

«Πήγα και τον βρήκα στο διαμέρισμά του στην οδό Σεμιτέλου 4. Επικρατούσε εκεί μια πρωτοφανής αταξία και πλήρης αποδιοργάνωση. [...] Του πρότεινα να υποβληθεί σε μια ιατρική εξέταση που είχε εξασφαλίσει με έναν γιατρό στη Γαλλία. Αντέταξε τη δικαιολογία ότι δεν είχε διαβατήριο. [...] Μετά από λίγες μέρες, την ώρα που βράδιαζε, στις 31 Ιανουαρίου, άφησε το σώμα του να πέσει από την ταράτσα

* Ονόματι Μπούκουρας. (Σ.τ.Σ.)

του σπιτιού του στη γωνία των οδών Μιχαλακοπούλου και Σεμιτέλου. Αναγνωρίστηκε από το διαβατήριο που βρέθηκε στην τσέπη του».

Τρίτη μαρτυρία του Λεωνίδα Χρηστάκη

«Η ΣΑΣΑ είναι ο Σύνδεσμος Αισθητικών Σαμποτέρ Αρχαιοτήτων και η “Προκήρυξη Αριθ. 1” έχει ημερομηνία 18 Νοεμβρίου 1944 (μερικές μέρες πριν από την έναρξη του Κινήματος του Δεκεμβρίου 1944). Τα αρχικά Γ.Β.Μ. υποδηλώνουν τον Γιώργο Βασιλείου Μακρή. Το πατρικό όνομα τοποθετήθηκε από τον Μακρή για να μην υπάρξει ουδεμία αμφιβολία ότι αυτός είναι ο Γενικός Διοργανωτής της ΣΑΣΑ. Η Προκήρυξη δημοσιεύτηκε το 1986 στο μοναδικό βιβλίο με ανθολογημένα κείμενα του Γιώργου Μακρή, *Γραπτά Γιώργου Β. Μακρή* (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1986, επιμέλεια: Επαμεινώνδας Χ. Γονατάς). Δυστυχώς, η Προκήρυξη περιλαμβάνεται περικομμένη (από τον επιμελητή;). Παραλείφθηκαν τα άρθρα 3 έως 9, που αναφέρονται στο οργανωτικό μέρος της όλης επιχείρησης. Εικάζεται ότι η έκδοση λογοκρίθηκε υπό τον φόβο μήπως ο επιμελητής ή ο εκδότης του βιβλίου κατηγορηθούν ως ηθικοί αυτουργοί της όποιας πιθανής μελλοντικής καταστροφής αρχαιολογικών θησαυρών και ιστορικών μνημείων».

[6]

Σύντομη εξομολόγηση ενός φύλακα

Αυθόρμητα, δίχως δισταγμό, αλλά με κάποια προσποίηση στους τρόπους και με τόνο που μοιάζει επιτηδευμένος και ψεύτικος. Σαν να μιλά για κάποιο πρόσωπο.

Τι να πω; Τα 'χω χαμένα. Τόσα χρόνια... Ήμουν ο πρώτος άνθρωπος που τον έβλεπε κάθε πρωί. Ερχόμουν πάντα πριν ξημερώσει για τα καλά, έλεγχα όλες τις πόρτες και άνοιγα το Δελτίο Επισκεπτών. Κάθε μέρα περνούσαν κάμποσοι επισκέπτες.

Διακόπτει τον λόγο του και ξεκινά από την αρχή με στόμφο.

Ήταν καλοκαίρι, κατακλυσμένος ο τόπος από ανθρώπους. Μέσα από τις οθόνες επιτήρησης δεν μπορούσες να ξεχωρίσεις πρόσωπα. Τόσο πυκνό ήταν το πλήθος. Οι κάμερες σάρωναν μια αδιαχώριστη, κινούμενη πλημμύρα επι-

σκεπτών. Η ζέστη ήταν αφόρητη. Στεκόμουν όρθιος μπροστά στο γραφείο και ήταν αδύνατον να συγκρατήσω το μυαλό μου στη δουλειά. Ξεστράτιζε σε σκέψεις δίχως κατάληξη. Ο θόρυβος ήταν ανυπόφορος, τα βήματα και οι κουβέντες των επισκεπτών δημιουργούσαν ένα αδιάλειπτο βουητό, χωρίς διαφοροποιήσεις. Δεν υπήρχε ρυθμός, ούτε η ένταση άλλαζε, ήταν μόνο μια μονότονη, βασανιστική νότα που επαναλαμβανόταν για ώρες ολόκληρες. Κόσμος που όλο ανέβαινε, διαρκώς, χωρίς σταματημό.

Ήταν πια μεσημέρι και είχαμε όλοι υπνωτιστεί από την κούραση, τον ήλιο και τη βασανιστική ζέστη. Κι όμως, εκείνη ακριβώς την ημέρα τον άκουσα να μου φωνάζει. Ολοκάθαρα, ανάμεσα στο ατέλειωτο παραμιλητό του κόσμου, πάνω από τις φωνές και την αναστάτωση. Η πρώτη μου αντίδραση ήταν να τρίψω ξαφνιασμένος το πρόσωπο δυνάμε τα χέρια. Ήμουν σίγουρος πως το μυαλό μου έπαιζε ένα ακόμη από τα παιχνίδια του. Εκείνο το μεσημέρι ήταν ανυπόφορο. Έγειρα την ιδρωμένη πλάτη μου στη γωνιά και έκλεισα τα μάτια. Τον άκουσα να μου ψιθυρίζει μέσα από τον τοίχο, όπως οι φυλακισμένοι συνεννοούνται από κελί σε κελί. Ήταν αλήθεια.

Κοίταξα γύρω μου. Κανείς δεν είχε αντιληφθεί το παραμικρό. Γύρισα το βλέμμα στις οθόνες. Τίποτε ασυνήθιστο. Το ίδιο αστέρευτο ποτάμι ανθρώπων. Κι όμως, εξακολουθούσα να αισθάνομαι την παρουσία του.

Βγήκα στον κεντρικό διάδρομο και στάθηκα ανάμεσα

στο πλήθος. Όπου και να γύριζα τα μάτια, παντού άγνωστα πρόσωπα με προσπερνούσαν με αδιαφορία. Κι εκείνος να με καλεί, όλο και πιο καθαρά. Χωρίς λόγια. Λες και μπορούσε να φωνάξει με τη σκέψη. Γύρισα δεξιά αριστερά, μα δεν μπορούσα να καταλάβω από πού ερχόταν η φωνή. Έμοιαζε να βγαίνει από το στόμα καθενός επισκέπτη. Από τα κτήρια, μακριά κάτω στην πόλη, από τους δρόμους. Μέσα από τους κορμούς των δέντρων. Έμοιαζαν να μιλούν οι πέτρες και ο ήλιος. Τα σύννεφα. Ακόμα κι ο αέρας συλλάβιζε την ίδια παράκληση. Η πόλη ολόκληρη μου μιλούσε.

Έκλεισα τα μάτια και επιστράτευσα όλη μου τη δύναμη. Έπρεπε να καταλάβω με ποιον τρόπο επικοινωνούσε μαζί μου. Αν ήταν απλώς μια διαίσθηση ή ένας ανεξήγητος μαγνητισμός ή κάποια άλλη ενέργεια· αν ήταν πράγματι εκείνος που με καλούσε από την κορυφή της πόλης ή αν ήταν η φαντασία μου που έπλεκε εκείνον τον εφιάλτη. Τότε όλα σταμάτησαν μεμιάς. Σαν να σίγασε έξαφνα. Δεν ακουγόταν ψυχή. Οι επισκέπτες περπατούσαν, θαρρείς, χωρίς ν' αγγίζουν τη γη. Οι ανάσες τους είχαν απαλύνει καθώς ένα αθόρυβο φύσημα του αέρα δρόσιζε τα πρόσωπά τους. Δεν μιλούσαν πια. Τα ρούχα τους κυμάτιζαν αργά και νωχελικά όπως τα πτερύγια των ψαριών στον βυθό της θάλασσας. Είχαν γίνει όλα τόσο διαυγή και ξεκαθάρα. Εκείνος είχε σωπάσει, και μαζί του σιωπούσε όλη η πόλη. Ποιος ξέρει αλήθεια;

Ξαφνικά όλα τέλειωσαν. Λες και η πραγματικότητα

ήταν απούσα για μια στιγμή και τώρα είχε επιστρέψει. Οι φωνές σάλπισαν εκκωφαντικές, το σύρσιμο των ποδιών, το χτύπημα των βημάτων, τα ρούχα που τρίβονταν στις μασχάλες, η ζέστη, ο ανυπόφορος ήλιος.

Τώρα ξέρω πως το ζητούμενο ήταν η παρουσία μου, και ειδικά εκείνη τη στιγμή, στον βράχο. Ίσως αποφεύχθηκε κάτι ανήκουστο εκείνη την ημέρα, ή ίσως κάτι αποτρόπαιο να ξεκίνησε την ίδια στιγμή. Εκείνη τη μοναδική φορά, είμαι σίγουρος, με κάλεσε κι εγώ δεν μπόρεσα να τον ακολουθήσω.

Μετά από μια μικρή παύση συνεχίζει, αλλά με βραδύτερη ομιλία και με κάπως πιο δραματικό τόνο.

Τι άλλο να πω; Ανέβηκα την πρώτη μέρα μετά την καταστροφή και δεν πίστευα στα μάτια μου. Τόσους αιώνες που έστεκε εκεί πάνω, νόμιζες πως είχε πια δικό του ένα κομμάτι από τον ουρανό. Κι εκεί όπου πριν υψωνόταν, τώρα έχασκε το άπλωμα του ορίζοντα.

Πέρασα το γκρεμισμένο κιγκλίδωμα. Πώς έγινε; Με τι λόγια να το περιγράψω; Όλα γύρω ήταν μαυρισμένα. Το χώμα λασπωμένο και παντού διασκορπισμένα κομμάτια. Ανέβηκα τον σύντομο δρόμο προς την κορυφή και σε κάθε βήμα φοβόμουν ότι θα σταματήσει η καρδιά μου. Ούτε μια πέτρα αφημένη στη θέση της. Τα πάντα ανακατωμένα. Το έδαφος είχε καλυφθεί από μια λεπτή σκόνη και πάνω στα

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

ερείπια έκαιγε μια μικρή φωτιά. Όσο πλησίαζα, τόσο πιο δύσκολος γινόταν ο δρόμος, γιατί παντού έβλεπες τα κομμάτια του που είχαν κατρακυλήσει ακρωτηριασμένα. Δεν μπορώ εύκολα να μιλήσω γι' αυτό. Όλα είχαν γκρεμιστεί εκεί όπου στεκόταν, τώρα απλωνόταν μόνο ο ουρανός. Ένας ουρανός που για πρώτη φορά μού φανερώθηκε τόσο πλατύς. Ανελέητος. Μάρμαρα παντού, κομματιασμένα. Μια αβάσταχτη αταξία, μια πληγή.

Σταματάει να μιλά. Σηκώνεται και κάνει μερικά νευρικά βήματα προσπαθώντας επιδεικτικά να συγκρατήσει τον εαυτό του.

Ποιος μπόρεσε να το κάνει; Ποιος διανοήθηκε ποτέ να βλάψει κάτι τόσο... Αυτός ήταν... Πάω να χάσω το μυαλό μου. Αυτός ήταν... ιερός, ήταν δυνατόν να τον αγγίζει κανείς; Μας ορφάνεψε. Τι είναι η πόλη χωρίς αυτόν; Είναι αδύνατον. Σ' αυτόν δεν καταφεύγαμε κάθε φορά που ήταν ανάγκη;

Η πόλη μας ήταν ανάξια. Ήταν μικρή, δεν άντεχε να τον βαστάξει πλέον. Δεν του άξιζε, δεν του έπρεπε και τώρα έγινε φανερό, μα είναι ήδη αργά. Η ίδια η πόλη τον σκότωσε. Μας εκδικήθηκε. Ναι, το πιστεύω, μας εκδικήθηκε. Επέλεξε η ίδια τη μέθοδο και ξεχώρισε προσεχτικά τον φοινιά. Το όργανο. Τον κάλεσε, όπως είχε καλέσει κι εμένα. Τώρα μπορώ να καταλάβω. Δεν ήταν εκείνος που με καλούσε,

ήταν η ίδια η πόλη. Με δοκίμαζε. Δοκίμασε κι άλλους εκεί-
νο το μεσημέρι μέχρι να καταλήξει σ' αυτόν που είχε τα κό-
τσια να χτυπήσει στην κορυφή. Ήμουν κι εγώ μέρος του
πλάνου της. Μίλησε εκείνη τη μέρα. Μίλησε σ' όλους μας.
Και βρήκε εκείνη τη μέρα τον άνθρωπο που μπορούσε.

*Προχωρά και κάθεται σε ένα σκαμνί στο αριστερό άκρο
της αίθουσας.*

Τον παρατήρησα. Ερχόταν σχεδόν κάθε μέρα τις τελευ-
ταίες εβδομάδες. Στην αρχή δεν τον πρόσεξα. Δεν υπήρχε
τίποτα το ιδιαίτερο επάνω του. Ένας ακόμη ανάμεσα σε
τόσους... Κι όμως, αυτός ερχόταν ξανά και ξανά. Σε διαφο-
ρετικές ώρες. Άτακτα. Πολλές φορές έκανε καιρό να φανεί.
Άλλες φορές επέστρεφε δύο και τρεις φορές μέσα στην ίδια
μέρα. Δεν τον έβλεπα συχνά. Ίσως και να ερχόταν πιο τα-
κτικά απ' ό,τι είχα παρατηρήσει. Ίσως να ερχόταν στη
βάρδια κάποιου άλλου φύλακα. Ή ακόμα μπορεί και να με
απέφευγε συστηματικά. Εν τέλει, εμφανιζόταν και πάλι.
Ήξερα ότι θα τον ξαναδώ. Και σιγά σιγά αυτές οι συχνές
επισκέψεις τον έκαναν να ξεχωρίσει μέσα στο πλήθος και
να γίνει ένα πρόσωπο που αναγνώριζα με ευκολία. Γιατί
αλλιώς δεν είχε τίποτα το αξιοσημείωτο επάνω του. Ήταν
σιωπηλός και περπατούσε πάντα με το κεφάλι σκυφτό. Λες
και κρυβόταν μέσα στο πλήθος. Δεν με κοίταξε ποτέ κατά-
ματα. Ίσως υπήρξαν φορές που δεν κατάφερα να τον ξεχω-

ρίσω μες στον κόσμο. Ποιος ξέρει; Μπορεί να ερχόταν πιο συχνά. Συνήθως ανέβαινε βιαστικά τον κεντρικό διάδρομο, με αποφασιστικότητα. Είχε ένα δικό του πόστο σε μια απομακρυσμένη γωνιά του κιγκλιδώματος και καθόταν εκεί κάμποση ώρα. Υπήρξαν φορές που η βάρδιά μου τέλειωνε κι εκείνος δεν είχε κουνηθεί από τη θέση του. Ήταν επίμονος. Απλώς κοιτούσε. Παρατηρούσε με σπουδή. Δεν πήγε ποτέ σ' άλλο σημείο, ούτε περπάτησε στην κορυφή, μόνο εκεί ακουμπούσε την πλάτη σ' έναν από τους πορτοκαλιούς προβολείς που άναβαν αργά το απόγευμα. Ούτε ανέβηκε ποτέ από άλλον διάδρομο. Δεν κουβαλούσε τίποτα επάνω του. Δεν είχε τσάντα. Δεν έβγαλε ποτέ το σακάκι του. Ερχόταν μόνος και δεν μιλούσε σε κανέναν.

Έτσι τον θυμάμαι. Και μετά κατά καιρούς άλλαζε. Ανέβαινε τον διάδρομο τρέχοντας. Εγκατέλειπε τη γωνιά του στο κιγκλίδωμα και περπατούσε ασταμάτητα γύρω από το μνημείο. Με ανυπόμονα βήματα. Περπατούσε συνεχώς. Περπατούσε σπιθαμή προς σπιθαμή όλο τον χώρο. Με σταθερό βήμα, λες και μετρούσε την απόσταση ή τον χρόνο. Και παρατηρούσε με άγρυπνο βλέμμα. Τον έβλεπα που έσκυβε για να κοιτάξει καλύτερα μια γωνιά, που σκίαζε τα μάτια με την παλάμη όταν τον τύφλωνε ο ήλιος. Είχε μαζί του ένα μικρό σημειωματάριο. Έγραφε. Σημείωνε συνεχώς. Περπατούσε λίγα βήματα και ξάφνου σταματούσε για να καταγράψει κάποια σκέψη ή κάτι που είδε. Μετά πάλι το ίδιο. Λίγα βήματα και μετά πάλι κάποια σημείωση.

Μερικές φορές ήρθε με μια κοπέλα. Δεν μιλούσαν. Σχεδόν δεν αντάλλασσαν βλέμματα. Περπατούσαν χωρίς να αγγίζει ο ένας τον άλλον και πολλές φορές ξεστράτιζαν προς διαφορετικές κατευθύνσεις. Δεν ξέρω. Μετά γινόταν πάλι ο επιφυλακτικός επισκέπτης που ήξερα. Σκυφτός και αμίλητος, επέστρεφε στο πόστο του κάτω από τον προβολέα. Είχε γίνει δυο τρεις φορές αυτό και έτσι δεν με παραξένευε. Γνώριζα ποια ήταν η ιδιοσυγκρασία του. Ήταν μέρες που απλώς καθόταν με περισυλλογή στο κιγκλίδωμα. Και ήταν άλλες περίοδοι που περπατούσε διαρκώς χωρίς σταματημό.

Δεν τον πλησίασα ούτε μια φορά. Δεν ξέρω τον ήχο της φωνής του, δεν του μίλησα, ούτε έμαθα το όνομά του. Δεν κοιταχτήκαμε ποτέ στα μάτια. Ένιωθα μια περίεργη συμπαθεια γι' αυτόν. Κυριαρχούνταν από ένα κρυφό πάθος, από μια εμμονή. Είμαι σίγουρος πως τον αγάπησε. Μπορεί να παραμείναμε σιωπηλοί, να μην ανταλλάξαμε ούτε μια κουβέντα, μπορεί εκείνος να αγνοούσε την ύπαρξή μου κι εγώ να τον έβλεπα από μακριά, μέσα από τις οθόνες επιτήρησης, παρ' όλα αυτά μας ένωνε μια αδιόρατη συγγένεια. Τον αντιμετώπιζα πάντοτε με κατανόηση και ποτέ δεν τον ενόχλησα. Δεν ήθελα να διαταράξω τη στιγμή του. Όφειλα να σεβαστώ την αφοσίωσή του. Λέτε να γελάστηκα τόσο; Τόσο τυφλός ήμουν; Τόσο αφελής; Γιατί δεν μπορούσα να διακρίνω τον άνθρωπο που θα τον κατέστρεφε; Δεν το πιστεύω. Είμαι σίγουρος. Εκείνος ο επισκέπτης τον αγάπησε.

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

Μένει καθισμένος στο σκαμνί. Σηκώνει το βλέμμα και κοιτά σαν να ζητά επιβεβαίωση:

«Καλά τα είπα;»

[7]

*Κατάσταση προσώπων στα οποία αναφέρθηκε
ο δράστης Χ.Κ. κατά τη διάρκεια της ανάκρισης*

...

...

...

...

Γιώργος Μακρής

...

...

[8]

Αντικειμενικά πειστήρια

Αρ. Πρωτοκόλλου: ...

Ημερομηνία: ...

Αρ. Δικογραφίας: ...

Κατηγορούμενος: ...

Τόπος εύρεσης: ...

Περιγραφή: Υπόθεση Γιώργου Μακρή

...

...

...

...

Προκήρυξη Αρ. 1 ΣΑΣΑ

Τοπογραφικά σχέδια Ακροπόλεως

Χάρτης Αθηνών

...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

*Γραπτά Γιώργου Β. Μακρή, επιμέλεια Επαμεινώνδας
Χ. Γονατάς. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1986.*

...

...

Ασπρόμαυρη φωτογραφία αγνώστου ανδρός.

...

[9]

Η ευρεθείσα φωτογραφία⁵

[10]

«... διαφανή, σαν γιαπωνέζικο ρυζόχαρτο»

«Μπορώ να σου μιλήσω;»

Δεν αναγνώρισα αμέσως τη φωνή του στο ακουστικό, αλλά πολύ γρήγορα κατάλαβα ότι κάτι δεν πήγαινε καλά.

«Εσύ είσαι; Τι τρέχει;»

«Είναι πραγματικό... άνοιξε την τηλεόραση... παράθυρο...»

«Περίμενε λίγο. Ηρέμησε. Τι τρέχει;».

Έτρεξα αμέσως στο παράθυρο. Το μόνο που μπόρεσα να διακρίνω ήταν μια λεπτή γραμμή καπνού με φόντο τον απογευματινό ουρανό. Άνοιξα την τηλεόραση και έστρεψα το βλέμμα προς την οθόνη.

Ο χρόνος έμοιαζε να σταματάει καθώς το βίντεο παιζόταν σε αργή κίνηση. Διάβασα βιαστικά τους υποτίτλους σκεπτόμενη την επερχόμενη υστερία. Δεν είχα ποτέ φανταστεί κάτι τέτοιο. Ήταν κάτι στην κυριολεξία ανήκουστο. Κοιτούσα μα δεν πίστευα στα μάτια μου.

Και μετά η εικόνα επέστρεψε σε ζωντανή σύνδεση και η

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

ροή του χρόνου αποκαταστάθηκε επιβεβαιώνοντας ότι αυτό που συνέβαινε ήταν αληθινό. Μόνο που η εικόνα θύμιζε μια άψυχη, επίπεδη ασιατική ζωγραφιά, έτσι όπως οι Ασιάτες ζωγράφοι φτιάχνουν τα τοπία τους σε δύο διαστάσεις, δίχως προοπτική. Και το μέγεθος, το βάθος, η σκιά και η οπτική γωνία δεν είναι σημαντικά στα έργα που δημιουργούν, ενώ αφήνουν σκοπίμως σημεία αζωγράφιστα, που μπορούν να συσχετιστούν με τα σύννεφα στον ουρανό, ή με το νερό σε μια λίμνη, ή με έναν ποταμό, πράγμα που καλεί τη σκέψη του θεατή να χρησιμοποιήσει τη φαντασία του για να συμπληρώσει τα κενά. Αλλά σε αυτήν την περίπτωση το κενό δεν μπορούσε πλέον να συμπληρωθεί από τη φαντασία. Ήταν αδύνατον να αποκαταστήσεις με τον νου την εικόνα. Έστω κι αν αυτό που έλειπε ήταν κάτι τόσο οικείο και κοντινό. Κάτι τόσο σαφές όπως ένα απλό γεωμετρικό σχήμα.

Δεν μπορούσα να ακούσω τον εκφωνητή. Τίποτα δεν μπορούσε να διαπεράσει τη σιωπή εκείνων των στιγμών. Η πραγματικότητα έμοιαζε λεπτή και εύθραυστη, διάφανη, σαν γιαπωνέζικο ρυζόχαρτο.

[Ι Ι]

Καταδίκη και πουνή

Σκοτάδι. Μετά από μερικά δευτερόλεπτα ξεκινά η εγγραφή. Ένας νεαρός άντρας κάθεται αναπνευστικά σε μια λευκή συρμάτινη πολυθρόνα κήπον. Σε ανοιχτό χώρο. Πίσω τον υπάρχουν φυτά. Η εικόνα «ανοίγεται» στον φυσικό κόσμο. Κρατάει στα χέρια ένα ποτήρι με νερό. Ξεκινά κοιτώντας τον αόρατο συνομιλητή του στα αριστερά της οθόνης. Καδράρισμα μπούστο, όπως στις τηλεοπτικές συνεντεύξεις.

Ήμουν νέος στο στρατόπεδο. Κι όχι μόνο αυτό. Δεν είχα προσαρμοστεί στη στρατιωτική ζωή. Είχα καταταγεί πριν από μερικούς μόνο μήνες, ήμουν ακόμα φοβισμένος. Δεν μπορούσα να συνηθίσω καν το όπλο στο χέρι μου, οι αρβύλες με δυσκόλευαν στο περπάτημα και όλα ήταν πρωτόγνωρα. Έτρεχα αλαφιασμένος δεξιά αριστερά όποτε άκουγα το όνομά μου. Ήμουν συνεχώς σε εγρήγορση, τα νεύρα μου ή-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

ταν έτοιμα να σπάσουν, ήταν ζήτημα αν θα τα κατάφερνα να κοιμηθώ τρεις τέσσερις ώρες την ημέρα.

Πίνει λίγο νερό.

Έτσι και τότε. Μόλις είχε χτυπήσει το σιωπητήριο. Είχα σωριαστεί στο κρεβάτι προσπαθώντας να κρατήσω τα μάτια μου κλειστά. Έπρεπε να σηκωθώ τα μεσάνυχτα για υπηρεσία. Όλοι γύρω μιλούσαν, άλλοι σιγοτραγουδούσαν ημίγυμνοι γυρνώντας από τα λουτρά. Εγώ προσπαθούσα να γαληνέψω στο κρεβάτι.

Μεγάλο μαρτύριο η σκοπιά το βράδυ. Δεν είναι ο ύπνος που στερείσαι. Αυτό είναι το λιγότερο. Ούτε η ορθοστασία σε κουράζει ούτε το σκοτάδι. Αλλά είναι αυτή η δυσβάσταχτη ησυχία, το φως του προβολέα στα πόδια σου και το γεμάτο όπλο. Δεν κατάφερα να συμφιλιωθώ με το γεμάτο όπλο. Πάντα φοβόμουν και κοιτούσα τα εξαρτήματά του καχύποπτα. Κι όταν ρίξαμε τις πρώτες εκπαιδευτικές τουφεκιές, έκλεισα από φόβο τα μάτια. Ποτέ δεν έχω πυροβολήσει με τα μάτια ανοιχτά.

Η κάμερα απομακρύνεται. Γενικό πλάνο.

Εκείνο το βράδυ ξάπλωσα, μα δεν κατάφερα να ξεφύγω από τον εφιάλτη που με κυνηγούσε αδίστακτα σ' όλη τη διάρκεια της θητείας μου. Ήταν ένα παράξενο όνειρο, ένα

αδιέξοδο όραμα που παραλλασσόταν κάθε φορά, ανάλογα με την περίσταση. Δεν ήταν ακριβώς όνειρο, ήταν σαν ένα νοητικό μαρτύριο. Ήμουν καταδικασμένος να ζω με τη φαντασία μου τα πάντα δύο φορές. Όχι όμως επαναλαμβάνοντας στη θύμηση γεγονότα που πέρασαν, μα φέρνοντας στον νου πράγματα που με περίμεναν στο μέλλον. Και καθώς η ζωή στον στρατό ήταν δυσάρεστη και προβλέψιμη, δεν ήταν δύσκολο να πλάθεις με τη φαντασία εκείνα που ήξερες ότι θα συμβούν.

Ήταν ένα αβάσταχτο μαρτύριο που άρχισε τα χρόνια του στρατού, μα από τότε δεν με έχει εγκαταλείψει. Στην αρχή νόμιζα πως ήταν απλώς μια νευρική αντίδραση στις δυσκολίες της θητείας. Δεν θέλησα να δώσω μεγαλύτερες προεκτάσεις στα οράματα εκείνα, γι' αυτό, έστω και αν με βασάνιζαν με αλύπητο τρόπο, σιωπούσα και έκανα υπομονή. Έπαιρνα άδειες, μα και πάλι δεν μπορούσα να ξεφύγω. Το τελευταίο όνειρο της νύχτας, λίγο πριν ξυπνήσω, ήταν οι πρώτες στιγμές του επόμενου πρωινού.

Σύντομη παύση.

Άνοιγα αργά τα μάτια, γυρνούσα το θολό βλέμμα μου στο δωμάτιο και έπαιρνα μια βαθιά ανάσα. Μετά σηκώνομαι αργά και τα πόδια μου πάγωναν, όταν ακουμπούσαν γυμνά στο ακάλυπτο μωσαϊκό του πατώματος.

Κοντινό πλάνο της κάμερας.

Αργότερα ξυπνούσα στ' αλήθεια και ζούσα τα πάντα εξ αρχής. Άνοιγα αργά τα θολά μου μάτια και αφού έριχνα μια ματιά στο δωμάτιο, σηκώνόμουν με έναν αναστεναγμό και τα πόδια μου πάγωναν ακουμπώντας στο πάτωμα. Τότε το όνειρο επέστρεφε στον νου και αντιλαμβανόμουν πως είχα ξαναζήσει το ίδιο ξύπνημα. Κι όλη η μέρα συνέχιζε με τον ίδιο τρόπο. Γιατί όταν έπινα τον καφέ μου, σαν στιγμαίο όραμα περνούσε απ' το μυαλό η εξώπορτα που άνοιγε και το εκτυφλωτικό φως του ήλιου που με ζάλιζε. Η σκόνη από τον δρόμο τρύπωνε στα ρουθούνια και τα μάγουλά μου κοκκίνιζαν από τη θερμότητα των ηλιαχτίδων. Ήταν απλώς μια σκέψη. Όταν όμως αργότερα το ίδιο πρωί άνοιγα την εξώπορτα, ο ήλιος με τύφλωνε και η σκόνη από τον δρόμο τρύπωνε αληθινά στα ρουθούνια μου. Και τότε καταλάβαινα πως περνούσα για δεύτερη φορά το κατώφλι.

Έτσι ήταν η ζωή μου. Και κάθε φορά οι μικρές εκείνες λεπτομέρειες της ζωής που είναι προβλέψιμες, στέκονταν δύο φορές εμπρός μου. Δεν είναι καμιά περίεργη, προφητική ικανότητα που διαθέτω, γιατί δεν μπορώ να προβλέψω τίποτε απολύτως. Είναι μόνο εκείνα τα μικρά πράγματα που γνωρίζω έτσι κι αλλιώς, που με βασανίζουν. Και δεν είναι μικρό αυτό το μαρτύριο, γιατί είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις τι γίνεται στην πραγματικότητα και τι όχι. Ο χρόνος μπλέκεται. Δεν υπάρχει ξεκάθαρο παρόν. Και περπατώ-

ντας ακόμα, δεν ξέρεις αν, για παράδειγμα, ανεβαίνεις εκείνη τη στιγμή τα σκαλοπάτια ενός δρόμου ή αν βρίσκεσαι την ίδια στιγμή κάπου αλλού και τα ανεβαίνεις στο όνειρο. Θα το καταλάβεις βέβαια αργότερα και θα προσγειωθείς στην πραγματικότητα, μα εκείνη τη στιγμή κάνεις τα βήματα στο κενό και μετεωρίζεις στον χρόνο αμφιβάλλοντας. Και μετά χάνεσαι και πάλι. Πώς θα ξέρεις λοιπόν αν βαδίζεις στ' αλήθεια ή αν είναι η φαντασία σου που προτρέπει και πάλι; Δεν είναι εύκολο να ζήσεις με τέτοια παιχνίδια του νου.

Επιστροφή στο αρχικό πλάνο. Πίνει κι άλλο από το νερό του.

Έτσι κι εκείνη την ημέρα· έκλεισα τα μάτια και είδα μπροστά μου ό,τι θα συνέβαινε τα μεσάνυχτα. Ο δεκανέας σύρθηκε μέχρι το κρεβάτι μου αγουροξυπνημένος και με ξύπνησε μ' ένα σκούνημα. Χωρίς λόγια. Τραβώντας από πάνω μου την κουβέρτα. Σηκώθηκα στα τυφλά ριγώντας, ζώστηκα όπλο, κράνος, εξάρτυση και τον ακολούθησα στα βουβά. Περπατήσαμε μέσα στη νύχτα· ο ουρανός ήταν θεοσκότεινος κι εμείς αποφεύγαμε τους προβολείς, γιατί τα μάτια μας αντιδρούσαν στο φως. Φτάσαμε στο φυλάκιο. Κοιτώ τον προηγούμενο σκοπό στα μάτια και παίρνω από τα χέρια του τη δεσμίδα. Μετρώ. Δέκα βολίδες. Αλλάζουμε συνθηματικά και ο δεκανέας νεύει με μια κίνηση του κε-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

φαλιού. Απομακρύνονται με γρήγορα βήματα. Τα μάτια μου έχουν συνηθίσει στο έντονο φως του προβολέα. Περπατώ σε έναν στενό κύκλο γύρω από τη σκοπιά, σέρνοντας το όπλο στο κατόπι μου. Ο υποκόπανος κυλιέται στο χαλίκι σκάβοντας ένα ρηχό αυλάκι, ένα όριο που περιχαρακώνει την ύπαρξή μου για δύο ολόκληρες ώρες, μην αφήνοντας ούτε καν τη σκέψη να απομακρυνθεί πέρα από την επικράτεια του φυλακίου.

Ήταν όμως ακόμα ένα από τα παιχνίδια του νου. Κοιμόμουν στον θάλαμο και μόνο στο μυαλό μου περπατούσα ήδη γύρω από τη σκοπιά, περιμένοντας τον δεκανέα να με ξυπνήσει για να ξεκινήσουμε.

Ξάφνου άκουσα φωνές και βγήκα από το όνειρο. «Ηρθε», σκέφτηκα και άνοιξα τα μάτια. Αντί όμως για τον δεκανέα, ένας νεαρός αξιωματικός γύριζε στα κρεβάτια και σήκωνε τους στρατιώτες. «Όλοι επάνω! Σηκωθείτε. Μαζέψτε τα γρήγορα!» Ντύνονταν όλοι αλαφιασμένοι, άλλοι βρίζοντας, άλλοι χτυπώντας με πείσμα τα πόδια στο μωσαϊκό. Ο αξιωματικός φώναζε επίμονα και η ατμόσφαιρα είχε ηλεκτριστεί από το ξάφνιασμα και τη δυσαρέσκεια. Φόρεσα το κράνος μου και την εξάρτηση και οι κινήσεις μου θύμισαν πράγματα που είχα επαναλάβει ή που είχα οραματιστεί.

Παραταχτήκαμε στον διάδρομο. Τον ήξερα πολύ καλά εκείνο τον διάδρομο με τα γυμνά ηλεκτρικά φώτα και τους κίτρινους, φρεσκοβαμμένους τοίχους. Ένας διάδρομος μα-

κρύς και άδειος που έκανε τα βήματα να αντηχούν. Ο αξιωματικός πέρασε αργά ανάμεσά μας επιθεωρώντας. Μια φυσιγγιοθήκη που είχε αφεθεί ανοιχτή. Ένα στραβό υποσιάγωνο. Ένα ξεκούμπωτο χιτώνιο. Μας κοίταξε όλους με ένα τελευταίο, βιαστικό βλέμμα και ούρλιαξε: «Έξω!»

Περιστροφή της κάμερας. Ο αφηγητής κοιτά τώρα κατά πρόσωπο.

Πανικόβλητοι ξεχυθήκαμε στο προαύλιο. Ένα καμιόνι μάς περίμενε με τη μηχανή αναμμένη. Ανέβηκα με βιαστικές κινήσεις στην καρότσα και ακούμπησα την πλάτη μου στην παγωμένη λαμαρίνα. Θυμήθηκα ξανά τις σιδερένιες βέργες να πιέζουν τη σπονδυλική μου στήλη. Ο θόρυβος από τις αρβύλες καλυπτόταν από το μούγκρισμα της μηχανής. Τα καυσαέρια από την εξάτμιση έπνιγαν κάθε διάθεση για κουβέντα. Κανείς δεν μιλούσε. Δεν μας είχαν πει πού θα πηγαίναμε. Κανείς δεν μας εξηγούσε. Μοιάζαμε με φοβισμένα ζώα. Ο μουσαμάς ήταν σφιχτά δεμένος, δεν μπορούσαμε να κοιτάζουμε έξω. Ξεκινήσαμε με ένα τράνταγμα. Άρχισαν οι εικασίες και οι φόβοι. Πού μας πήγαιναν; Γιατί; Δεν ήθελα ν' ακούσω. Έσκυψα στην κάννη του όπλου και αποκοιμήθηκα.

Έπιασα σφιχτά το σκοινί με το δεξί μου χέρι και ακούμπησα το πόδι στον αναβολέα. Σήκωσα τον ώμο, το όπλο μου γλίστρησε στην πλάτη. «Άντε», μούγκρισε ο στρατιώ-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

της πίσω μου. Βρέθηκα για μια στιγμή στον αέρα και την επόμενη είχα προσγειωθεί άτσαλα στην ασφάλτο. Αλήθεια είχαμε σταματήσει; Πόσα λεπτά πέρασαν, δέκα, είκοσι; Στ' αλήθεια είχα πηδήξει από το φορτηγό ή ήταν κι αυτό ένα από τα παιχνιδίσματα της φαντασίας μου; Μήπως έγερνα ακόμη αποκοιμισμένος πάνω στο όπλο μου; Μήπως περπατούσα ακόμα τον κύκλο της σκοπιάς; Όχι, αυτό θα ήταν αδύνατον. Ποιος θα μπορούσε να μου πει με βεβαιότητα; Τι κι αν δεν είχα σηκωθεί ακόμη απ' το κρεβάτι του θαλάμου;

Επιστροφή στο αρχικό κάδρο. Σταματάει για μερικές στιγμές και τρίβει το μέτωπο με την παλάμη του. Πίνει λίγο νερό.

Υπάκουσα σχεδόν ασυνείδητα στις εντολές. Μπήκα αμέσως στη σειρά. Ήμασταν δεκαπέντε και μας είχαν τοποθετήσει σε φάλαγγα. Σταθήκαμε ακίνητοι στο σκοτάδι. Μόνο το φως από τους προβολείς του οχήματος έκανε την εκπνοή μας να διακρίνεται στον παγωμένο αέρα. Δεν μιλούσε κανείς. Πόσα λεπτά πέρασαν έτσι; Πέντε, δέκα; Ο αξιωματικός έδωσε το πρόσταγμα και ξεκινήσαμε να βαδίζουμε αυτόματα, χωρίς σκέψη, άλλωστε δεν χρειαζόταν παρά μόνο ν' ακολουθείς τον προπορευόμενο. Δεν χρειαζόταν να γνωρίζεις τον προορισμό. Οι αρβύλες μας χτυπούσαν ρυθμικά στην ασφάλτο. Μετά όλα έγιναν γρήγορα και με στρατιωτικό τρόπο, ακολουθώντας τα παραγγέλματα με ισόχρονο τρόπο.

«Αλτ!»

Σταματήσαμε.

«Κλίνετε επ' αριστερά».

Σχηματίσαμε μια ολόισια γραμμή, όπως είχαμε εκπαιδευτεί.

Το καμιόνι έστριψε με την όπισθεν φωτίζοντας με τους προβολείς ένα μικρό κομμάτι του τοίχου. Γύρω ήταν απόλυτο σκοτάδι και μόνο η δέσμη από τα φανάρια σχημάτιζε δύο μικρούς φωτεινούς δίσκους. Ο τοίχος ήταν μακρύς και απλώνόταν ως εκεί που μπορούσαν να δουν τα μάτια μας μέσα στη νύχτα. Το φεγγάρι λες κι είχε επίτηδες κρυφτεί εκείνη την ώρα.

Ο νεαρός αξιωματικός πέρασε από μπροστά μας με γρήγορο βήμα και άφησε από μία σφαίρα στην παλάμη του καθενός. Το απορημένο βλέμμα μου έμεινε δίχως απάντηση. Την ήξερα αυτή την ψυχρή, μεταλλική αίσθηση. Έμοιαζαν σαν η σφαίρα να ήθελε να διαπεράσει λαίμαργα το δέρμα, τρώγοντας τη σάρκα που την κρατούσε.

Ο αξιωματικός επανέλαβε την ίδια φράση δεκατέσσερις φορές: «Στη θαλάμη». Μια σφαίρα στη θαλάμη. Υπάκουσα μουδιασμένος, χωρίς σκέψη. Δεκατέσσερα όπλα κροτάλισαν μαζί με το δικό μου, καθώς δέχονταν το βλήμα στα σπλάγχνα τους. Δεκαπέντε σφαίρες. Όλες έτοιμες. Με το πιο απαλό άγγιγμα της σκανδάλης...

Όλα έγιναν μέσα σε μια στιγμή. Σχεδόν αυτόματα. Ακολουθώντας μια ενορχηστρωμένη σειρά σύντομων κινή-

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

σεων. Και μετά επικράτησε παντελής σύγχυση της συνείδησης. Δυο στρατονόμοι βγήκαν έξαφνα μέσα από το σκοτάδι σέρνοντας έναν αξιοθρήνητο νεαρό. Τον έστησαν στο φωτισμένο σημείο και έφυγαν. Ο οδηγός πάτησε το γκάζι και η μηχανή μούγκρισε. Τα φώτα έλαμψαν εντονότερα. Δεν σκεφτόμουν τίποτα. Η συνέχεια ήταν μια σειρά από παραγέγματα.

«Απασφαλίσατε».

Γύρισα την ασφάλεια νιώθοντας το μεταλλικό κλικ στα δάχτυλα.

«Οπλίσατε... Σκοπεύσατε».

Σήκωσα το σκόπευτρο και έφερα τον υποκόπανο στον ώμο. Έγχειρα το κεφάλι και το μάγουλό μου ακούμπησε στο παγωμένο, υγρό από τη νυχτερινή υγρασία μέταλλο. Ο αξιωματικός περπάτησε αθόρυβα πίσω μας και έσκυψε στον ώμο του καθενός ψιθυρίζοντας κάποιες ακατάληπτες κουβέντες. Η φωνή του έτρεμε τόσο, που δεν μπόρεσα να καταλάβω... Νομίζω μας είπε «στην καρδιά».

Κοίταξα μέσα από το σκόπευτρο. Ο νεαρός έμοιαζε με κούκλα, με ανδρείκελο. Στεκόταν ακίνητος, με τα χέρια κρεμασμένα και μια χακί, στρατιωτική μαξιλαροθήκη δεμένη στα μάτια.

«Έτοιμοι!»

Πίεσα το δάχτυλο και ένιωσα τη σκανδάλη να σταματά στο σημείο πυρός. Πήρα μια βαθιά ανάσα και την κράτησα μέσα μου. Σήκωσα λίγο χιλιοστά την κάννη. Η ακίδα του

στόχαστρου τσιμπούσε την καρδιά του. Ο ίδιος φόβος, το ίδιο τρεμούλιασμα. Η ίδια αμφιβολία για την πραγματικότητα.

Ποτέ δεν μπόρεσα να συμφιλιωθώ με το γεμάτο όπλο. Πάντα έκλεινα σφιχτά τα μάτια και πυροβολούσα στα τυφλά.

«Πυρ!»

Προς στιγμήν δίστασα, όμως καθησύχασα τον εαυτό μου ότι στην πραγματική ζωή θα κατέβαζα το όπλο και θα αρνιόμουν να ακολουθήσω αυτήν την εντολή. Την επόμενη στιγμή ένωσα το ξερό τίναγμα στον ώμο. Το μέταλλο μεμιάς ζεστάθηκε στο μάγουλό μου. Το μπαρούτι τρύπησε τα ρουθούνια μου. Τις ήξερα αυτές τις αισθήσεις. Άνοιξα τα μάτια και ο νεαρός είχε σωριαστεί στο χώμα πεσμένος άτσαλα.

Όπως έμαθα αργότερα, δεκατέσσερις σφαίρες τον βρήκαν στην καρδιά. Η δέκατη πέμπτη διαπέρασε το κρανίο του ακριβώς πάνω από το αριστερό φρύδι.

Πίνει το λιγοστό νερό από το ποτήρι του.

Ξαναβρέθηκα πάλι στη σκοπιά, περπατώντας τον ίδιο στενό κύκλο, σέρνοντας το όπλο πίσω μου, με τον υποκόπανο να χαράσσει ένα αυλάκι στο χαλίκι. Ξαναγύρισα, επέστρεψα, ή μήπως δεν είχα ποτέ ξεκινήσει;

Σκεφτόμουν με αγωνία αν είχα πυροβολήσει στ' αλήθεια εκείνο το νεαρό παιδί ή αν ήταν ένα παιχνίδισμα του

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

νου και κάπου στο μέλλον εξακολουθεί να με περιμένει εκείνη η νύχτα που θα πατήσω τη σκανδάλη. Έκτοτε αυτή η αμφιβολία με βασανίζει στον ύπνο. Φοβάμαι μήπως κάποιιο βράδυ ξυπνήσω ξανά (άραγε στ' αλήθεια;) από τα παραγγέλματα του νεαρού αξιωματικού που θα συγκεντρώσει το απόσπασμα.

Ακουμπά την πλάτη στο κάθισμα και παραμένει σιωπηλός για πέντε δευτερόλεπτα. Κατόπιν γυρίζει το βλέμμα δεξιά και κατόπιν αριστερά, κοιτώντας για μια στιγμή ευθεία στην κάμερα. Σκοτάδι.

Επιμύθιο

Ο Παρθενώνας ανατινάχτηκε την Παρασκευή, 17η τρέχοντος, στις 20:13'.

Ο Χ.Κ. εκτελέστηκε την Τρίτη, 21η τρέχοντος, στις 00:45'. Ο θάνατός του αποδόθηκε σε απερίσκεπτη πρωτοβουλία των οργάνων που είχαν επιφορτιστεί με την κράτησή του. Για την υπόθεση θα διεξαχθεί έρευνα.

Η απολογία του δράστη φυλασσόταν σε απόρρητη θυρίδα. Μετά τη δολοφονία του η θυρίδα αποτεφρώθηκε σφραγισμένη ως είχε. Δεν κρατήθηκαν επίσημα αντίγραφα. Έκτοτε έχουν εμφανιστεί πολυάριθμα κείμενα ως δήθεν «αυθεντικές» ομολογίες.

«Νέος Παρθενών» άρχισε να κατασκευάζεται στη θέση του απολεσθέντος. Θα αποπερατωθεί εντός δεκαπέντε μηνών.

«Η βεβήλωση του αβεβήλωτου είναι
το πολιτικό καθήκον της γενιάς που έρχεται».

(Giorgio Agamben, *Βεβηλώσεις*,
μετ. Παναγιώτης Τσαμιούρας, Άγρα, 2006)

Σημειώσεις

1. Το ποίημα «Εμείς οι λίγοι» αποδίδεται στη Λένα Τσούχλου, η οποία ανήκε στον κύκλο του Μακρή. Η «Κίνηση των Ανεύθυνων», όπως αποκαλούνταν στην αρχή της δεκαετίας του '50 μια μεγάλη παρέα από διανοούμενους και καλλιτέχνες με άξονα το Κολωνάκι, περιλάμβανε μεταξύ άλλων τους: Γιώργο Μακρή, Λένα Τσούχλου, Ναταλία Μελά, Τάκη Βασιλάκη και Μίνα Αργυράκη. Η Λένα Τσούχλου ονομάζει την παρέα αυτή «Προάγγελτοι του Χάους». Στη συγκεντρωτική έκδοση *Γραπτά Γιώργου Β. Μακρή* (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1986) το ποίημα δημοσιεύεται με την υπόδειξη: «Χειρ Γεωργίου Μακρή, Πνεύμα Λένα». Δεν είναι ξεκάθαρο αν η εν λόγω υπόδειξη ανήκει στον ίδιο τον Μακρή ή στον επιμελητή της έκδοσης Επαμεινώνδα Χ. Γονατά. Πληροφορίες για την «Κίνηση των Ανεύθυνων» περιέχονται στο βιβλίο του Μανώλη Νταλούκα: *Ελληνικό Ροκ – Ιστορία της νεανικής κουλτούρας από τη γενιά του Χάους μέχρι το θάνατο του Παύλου Σιδηρόπουλου, 1945-1990* (Αγκυρα, 2006).

2. Αναφορές του Λεωνίδα Χρηστάκη στον Γιώργο Μακρή υπάρχουν σε διάφορες πηγές, άρθρα σε περιοδικά, συνεντεύξεις, αυτοεκδόσεις, καθώς και στα βιβλία: *Η ιστορία της αλητείας* (Γόρδιος, 2003), *Τα Εξάρχεια δεν υπάρχουν στην ιστορία, στο χάσθη, στη ζωή* (Τυ-

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

φλόμυγα, 2008), *Οι δικοί μας άγιοι* (Χάος & κουλτούρα, 1999), *Γιώργος Μακρής – Είμαστε οι προάγγελοι του χάους* (Χάος & κουλτούρα, 1992).

3. Εικάζεται ότι είχε συνταχθεί την προηγούμενη, 17η Νοεμβρίου 1944.

4. Οι μαρτυρίες των φίλων του Μακρή, Γιάννη Ρηγόπουλου, Τάκη Μάυρου και Άγγελου Καρακάλου, δόθηκαν κατά τη διάρκεια του διπλού συμποσίου «Γιώργος Μακρής 1923-1968» (Αθήνα 8/11/2002 και Ναύπλιο 9/11/2002) και περιέχονται στο 32σέλιδο φυλλάδιο *Πρωτοπόρος, Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ναυπλίου «Ο Παλαμήδης»* (Ναύπλιο 2002).

5. Λεπτομέρεια από φωτογραφία η οποία περιλαμβάνει και τον συγγραφέα Κώστα Ταχτσή.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΒΟΜΒΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΜΕ ΑΠΛΑ, OLGA & PORSON
ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΕΚΔΟΤΙ
ΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ. ΤΗ
ΜΑΚΕΤΑ ΤΟΥ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΕ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ
ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, ΤΑ ΦΙΛΜ ΚΑΙ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΜΟΝ
ΤΑΖ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΤΟ «ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ». Η ΠΡΩΤΗ ΕΚ
ΔΟΣΗ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗ «ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΥΚΑΡΗΣ ΓΡΑ
ΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.Β.Ε.» ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΗ «Θ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ – Π. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.»
ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2010 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Περίκλειστος κόσμος

Μυθιστόρημα

Ένα πολύτροπο μυθιστόρημα στο οποίο πρωταγωνιστής είναι ο τόπος. Η περίκλειστη ασφυκτική πόλη. Άνθρωποι παράξενοι και μοναχικοί. Ένα αγόρι ταξιδεύει μέσα από τις γυαλιστερές φωτογραφίες περιοδικών την ίδια στιγμή που η αγαπημένη του πυρπολεί το εφηβικό της κρεβάτι. Μια μαυροφόρα γυναίκα, εκστασιασμένη σαν αρχαία ιέρεια, τρομάζει τους περαστικούς με τον άγριο χορό της. Ένας ζωγράφος, καθηλωμένος στην αναπηρική πολυθρόνα, αποτυπώνει στον καμβά εικόνες από την οθόνη της τηλεόρασης. Ζωές μονοσήμαντες σαν σιδηροτροχιές περιπλέκονται και διασταυρώνονται μέσα σε μια πόλη-φρούριο. Ο *Περίκλειστος κόσμος* ακολουθεί τα χνάρια της ζωής, αναζητώντας τη βιογραφία του καθημερινού ανθρώπου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Σουινάτα

Μυθιστόρημα

20 Μαρτίου 1951. Γουίλιαμσταουν, μια αμερικανική πολίχνη ξεχασμένη από το χρόνο. Ένα ανεξήγητο κύμα αυτοκτονιών αφήνει πίσω του δεκατέσσερις νεκρούς εφήβους. Δεκατέσσερα απροσδόκητα, τραγικά χτυπήματα. Ανάμεσα σε αυτούς που χάνονται είναι και η μικρή φίλη του εφημέριου, η αινιγματική Μπέτυ Κάρτερ. Τότε εμφανίζεται στην πόλη ο Αντώνιος Περλ, ένας αμφιλεγόμενος γητευτής ψυχών. Οι αλλόκοτες δοξασίες του ίσως να κρύβονται στη σκιά των θανάτων της Γουίλιαμσταουν. Η *Σουινάτα* είναι μυστηριώδης, όπως ο τίτλος της.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Φανταστικό μουσείο

Πεζογράφημα

Το Φανταστικό μουσείο είναι ο κήπος της μνήμης. Ο κήπος της οικείωσης και της γραφής. Μέσα εκεί εκτυλίσσονται οι ζωές των συγγραφέων. Στο Φανταστικό μουσείο εισέρχονται όσοι επιλέγουν στη ζωή τους το τέχνασμα της λογοτεχνίας και πλέον δεν επιζητούν την αλήθεια, ούτε καν την αληθοφάνεια, αλλά την εκπλήρωση μιας πρόφασης που θα τους επιτρέψει να συνεχίσουν να δημιουργούν. Στο Φανταστικό μουσείο υπάρχει ένα και μοναδικό έκθεμα: κάποιος συγγραφέας. Ένα ομιχλώδες πρόσωπο που όμως εξακολουθεί να ζει χιλιάδες εκδοχές της ίδιας ζωής. Εμπειρικός, Μπόρχες, Χαρμς, Ροϊδης, Έσσε, Περέκ, Μπεράτης, Σουλτς, Πεσόα, Τσβετάγιεβα. Το Φανταστικό μουσείο είναι μια παραδειγματική συλλογή, παραλλαγές πάνω σε ένα θέμα. Ένα πλάγιο κοίταγμα στη στάση του ανθρώπου εκείνου που πασχίζει να διασώσει τον λόγο. Αν και γνωρίζει πως μια αμείλικτη δεισιδαιμονία επιμένει ότι στο τέλος όλα χάνονται.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Το γλωσσικό κουτί
(Όψεις της δουλειάς του συγγραφέα)

Δοκίμιο

Το *Γλωσσικό κουτί* προσκαλεί σε μια συνάντηση για να συζητήσουμε τα προβλήματα της γραφής. Είναι, με άλλα λόγια, ένας «κοινός τόπος», ένα σχήμα σύμφωνα με το οποίο τοποθετούνται τα επί μέρους ερωτήματα που αφορούν στο λογοτεχνικό έργο, στον συγγραφέα και στην εργασία του.

Μέσα στο *Γλωσσικό κουτί* υπάρχει ένα πολυσθενές δοκίμιο που ισορροπεί ανάμεσα στην κριτική και στη συγγραφική θεωρία, χωρίς να συντάσσεται πλήρως με καμία πλευρά. Δεν προσεγγίζει τα λογοτεχνικά κείμενα «από έξω», ούτε όμως μυθολογεί τη γραφή αποκαλύπτοντας μια εσωτερική μυστικιστική διεργασία.

Το *Γλωσσικό κουτί* είναι μόνο ένα λεπτό εργαλείο για να επισκοπήσουμε τη δημιουργία. Ένας πρόθυμος συνομιλητής για όσους ψάχνουν κάποιον δρόμο στην αχαρτογράφητη επικράτεια της γραφής.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Η λονδρέζικη μέρα της Λώρας Τζάκσον

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μυθιστόρημα

Την ημέρα του θανάτου της ποιήτριας Λώρας Τζάκσον, το 1991, οι *Times* του Λονδίνου δημοσίευσαν την ακόλουθη νεκρολογία: «Η Λώρα Ράιντινγκ Τζάκσον ήταν μια τραγική φιγούρα και από τις πιο προικισμένες γυναίκες αυτού του αιώνα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η λογοτεχνική κριτική και η Ιστορία θα πρέπει να αναμετρηθούν με το μοναδικό της επίτευγμα». Η ζωή της Λώρας Τζάκσον ήταν μια σειρά από ρήξεις που κομμάτιασαν βάναυσα τη βιογραφία της με απανωτές μαχαιριές. Έφυγε από τη Νέα Υόρκη για να ζήσει στην Ευρώπη· δημιούργησε έναν μακροχρόνιο, παράνομο, ερωτικό δεσμό με τον ποιητή Ρόμπερτ Γκρέιβς· η σχέση τους τερματίστηκε απότομα, με μια διπλή απόπειρα αυτοκτονίας, κάποια λονδρέζικη μέρα του 1929. Το 1940 ήρθε η επόμενη μαχαιριά, όταν η ποιήτρια απαρνήθηκε την τέχνη της, συντάσσοντας την πιο διάσημη αποκήρυξη στην Ιστορία της ποίησης. Ύστερα αποσύρθηκε στη σιωπή, βρίσκοντας καταφύγιο σε ένα ράντσο στη Φλόριντα, και αφιέρωσε τα επόμενα τριάντα χρόνια της ζωής της σε ένα ογκώδες φιλοσοφικό δοκίμιο για την ποίηση. Η Λώρα ζούσε κάθε στιγμή με μια διαφορετική εκδοχή του εαυτού της. Λες και φοβόταν να αντικρίσει το οριστικό πρόσωπο της υπαρκτής της. Κάθε στιγμή η Λώρα Τζάκσον γινόταν μια «άλλη» Λώρα. Αυτή είναι μία από τις ιστορίες της. Ή ίσως η ιστορία της πιο βαθιάς μαχαιριάς...

